ОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "BACKAUSCYNA" ("FATHERLAND")

Responsible Publisher: Wladimir BORTNIK

Druck: „LOGOS", Buchdruckerei u. Verlag, G.m.b.H. München 8, Rosenheimerstr. 46 a.

Post Adress: "Backauscyna", München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III
Die Administration der Weißruthenischen Zeitung „BACKAUSCYNA" München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND" | LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

№ 38 (117) Нядзеля 21 верасьня 1952 г. ГОД ВЫДАНЬНЯ 6

Такія іхныя аргумэнты

Нязвычайна характэрным і вымоўным ёсьць тое, што сярод расейскіх палітычных арганізацыяў на эміграцыі, якіх ёсьць вялікая колькасьць, як і сярод паасобных палітыкаў, абсалютна няма такіх, якія-б у сваіх палітычных канцэпцыях чэсна й аб'ектыўна згадзіліся з фактам існаваньня прыродных імкненьняў нерасейскіх народаў да свайго незалежнага жыцьця й гэтыя імкненьні ўшанавалі. Прыкладам, сярод чэскага грамадзянства, бальшыня якога трымаецца «чэхаславацкай» канцэпцыі, знайшлася паважная й аўтарытэтная група генэрала Прхалі, якая ня толькі вызнала правы славакаў на дзяржаўную незалежнасьць, але й адкрыта выступае ў вабароне нацыянальна-вызвольнага руху славацкага народу. Ізноў-жа сярод палякаў, дзе імкненьні за прывярненьне польскіх дзяржаўных межаў на ўсходзе з 1939 году зьяўляюцца асабліва сільнымі, знаходзяцца аўтарытэтныя адзінкі, якія маюць сьмеласьць выламацца з гэтае агульнае нездаровае «моцарствовае» псыхозы й прызнаць правы на гэтыя землі тым народам, што іх засяляюць, г. зн. беларусам і ўкраінцам.

Толькі расейцы зьяўляюцца да гэтага часу бадай што адзіным выключэньнем. Для іхнай імпэрыялістычнай мэнтальнасьці ўсё тое, што прыдбалі абманам, хвальшам і імпэрыялістычнымі падбоямі расейскія цары, а потым замацавалі бальшавікі, зьяўляецца ненарушальнай сьвятасьцю, пасягаць на якую ёсьць вялікім праступкам. Імкненьні да разьдзелу расейскае турмы народаў на нацыянальныя дзяржавы — гэта, у інтэрпрэтацыі расейцаў, пасяганьне на гістарычна зложаную інтэгральную цэласьць, гэта ёсьць супраць гістарычнага закону разьвіцьця й абазначае вяртацца назад, а ня йсьці наперад, гэта рэгрэс, а не прагрэс гэта зьвіх сусьветнае раўнавагі, неабходна патрэбнай дзеля нармальнага функцыянаваньня й далейшага разьвіцьця ўзаемадачыненьняў міжнародных сілаў, і напасьледак найбольш дэмагагічны аргумэнт — гэта «чыстая вада на брудны млын Сталіна». Дзеля абаснаваньня сваей тэорыі аб немэтазгоднасьці й шкоднасьці, а навет небясьпецы для ўсяго сьвету разьдзелу многанацыянальнай Расеі, расейскія палітыкі стварылі цэлае мноства «нязьбітых» і «аб'ектыўных» аргумэнтаў, якімі ўсьцяж апэруюць як на «нутраным» адрэзку — сярод народаў сяньняшняга Савецкага Саюзу, гэтак і перад заходнім дэмакратычным сьветам. Мы ў сваіх артыкулах аб расейскім імпэрыялізьме неаднакратна паказвалі, што ўсе гэтыя «аргумэнты» ня маюць пад сабой ніякай цьвёрдай асновы або зьяўляюцца нахабным хвальшаваньнем гістарычных фактаў. Сяньня-ж, калі гэтая аргумэнтацыя ўзноў ня сходзіць з балонаў расейскай эміграцыйнай прэсы, хочам прысьвяціць ей спэцыяльна нашую ўвагу, сабраць усе, прынамсі найважнейшыя такія «аргумэнты» разам і паказаць запраўдную ім цану.

1. Аснаўным такім «аргумэнтам», што меў-бы прамаўляць за канечнасьцю вахаваньня адзінай непадзельнай Расеі, ёсьць цьверджаньне, што многанацыянальная Расея — гэта інтэгральная арганічная цэласьць, што склалася гістарычна на працягу цэлых вякоў для дабра й карысьці народаў і плямёнаў, што ўваходзяць у ейны склад. Для большага падмацаваньня гэтага аргумэнту расейцы асабліва любяць паклікацца на Задзіночаныя Штаты Амэрыкі, цьвердзячы, што, падобна як расейцы, гэтак сама сфармаваўся з розных нацыянальнасьцяў і расаў амэрыканскі народ. Дзеля далейшага разьвіцьця гэтай несамавітай тэорыі расейскія салідарыстыя в пад знаку «НТС» заяўляюць, што Расея складаецца з многіх народаў, але ўсе яны зьяўляюцца адначасна адным народам — «расейскай нацыяй», падводзячы пад паймо гэтае «нацыі» ня толькі беларусаў і ўкраінцаў, але навет народы зусім неславянскіх плямёнаў.

Нічога ня можа быць больш хвальшывага, як прыраўніваньне расейскай імпэрыі да Задзіночаных Штатаў Амэрыкі. Апошнія тварыліся дарогай натуральнай, шляхам каланізаваньня новага, амаль што незаселенага кантынэнту, людзьмі розных нацыянальнасьцяў, [illegible]я аднак, будучы між сабой памяшаамі й задзіночанымі супольнымі інтарэсамі, на працягу кароткага часу стварылі зусім новую, перад гэтым ня існуючую нацыю. Пры гэтым гэтая новая нацыя фармавалася дабравольна ў умовах шырокае свабоды. Гэткім чынам амэрыканская дзяржава, як і амэрыканскі народ — гэта ўзапраўды гістарычна складзеная цэласьць, якая не знаходзіць сабе ніякага параўнаньня ані ўзору ў расейскай запраўднасьці. Расея тварылася шляхам імпэрыялістычных заваяваньняў народаў, што мелі свае собскія дзяржавы й сваю нацыянальную апрычонасьць, якая ў такой-жа меры й у такой сіле захавалася й да сяньняшняга дня. Гэтыя народы, ня ў прыклад ангельскім, францускім ці нямецкім продкам сяньняшніх амэрыканцаў, жывуць кампактнай масай на сваіх этнаграфічных тэрыторыях і ўвесь час змагаюцца за сваё вызваленьне й дзяржаўную незалежнасьць. Хаця паводля свайго паходжаньня амэрыканцы выводзяцца з цэлага раду народаў і расаў, то аднак у сілу гістарычнае эвалюцыі яны стварылі адзін апрычоны народ. Расея-ж — гэта толькі штучны зьлеп розных апрычоных народаў, а іхная «гістарычна складзеная цэласьць» утрымліваецца толькі сілаю жахлівага фізычнага тэрору. Дык не ў Амэрыцы шукаць параўнаньня й узору для расейскай імпэрыі, але ў многанацыянальных Аўстравугорскай і Турэцкай. Гэтыя апошнія, як гістарычныя перажыткі, ужо даўно разваліліся, асталася чарга толькі за Расеяй.

2. Наступным «аргумэнтам», якім расейскія імпэрыялістыя намагаюцца пераканаць Захад аб канечнасьці захаваньня непадзельнай Расеі, зьяўляецца цьверджаньне, што сяньняшняя Расея прадстаўляе сабой і эканамічную цэласьць, а разьдзел яе на нацыянальныя дзяржавы выкліча неаблічальны ў сваіх выніках гаспадарскі катаклізм ня толькі ў этнаграфічнай Расеі, але даслоўна ўва ўсіх новастворaных дзяржавах. Гэтае пытаньне зьяўляецца на столькі правільным, на сколькі правільным быў-бы пагляд, што, прыкладам, да Францыі трэба прылучыць і падпарадкаваць ей палітычна яшчэ Нямеччыну й Італію, бо гэтага вымагаюць эканамічныя інтарэсы трох гэтых краінаў. У сяньняшнюю эпоху, калі тэорыя аб эканамічнай аўтаркнасьці або самавыстарчальнасьці поўнасьцю аджыла свой век, а на яе месцы паўстала тэорыя эканамічнай мэтазгоднасьці — вымены прадуктаў між усімі дзяржавамі й народамі, гэты «аргумэнт» расейцаў ня вытрымлівае ніякай крытыкі. Калі заходзіць патрэба цяснейшых эканамічных сувязяў між паасобнымі дзяржавамі, дык могуць паўставаць між імі розныя гаспадарскія пагадненьні, а навет вуніі, як прыкладам плян Шумана ў Заходнай Эўропе, а няма найменшай патрэбы разьвязваць эканамічныя праблемы шляхам імпэрыялістычнага захопніцтва й паняволеньня адных народаў другімі.

3. З мэтаю апраўданьня сваей «адзінанедзялімаўскай» палітыкі расейскія імпэрыялістыя асабліва ахвотна паклікаюцца на модныя сяньня ў сьвеце тэндэнцыі да міждзяржаўных задзіночаньняў, прыкладам якіх можа служыць Эўрапэйскі Рух і ім прапагаваная ідэя эўрапэйскай вуніі. Але-ж адно з другім абсалютна нічога ня мае супольнага. Паняволеныя Расеяю народы зусім не зьяўляюцца праціўнікамі ані эўрапэйскай вуніі, ані падобных вуніяў рэгіянальных, збудаваных на дэмакратыч-

(Заканчэньне на 2 балоне)

Другі акт рэвалюцыі над Нілям

Калі перад сямі тыднямі адбыўся дзяржаўны пераварот у Эгіпце, у выніку якога быў змушаны абдыкаваць і пакінуць бацькаўшчыну кароль Фарук, а ўлада краіны апынулася ў руках арміі на чале з генэралам Наджыбам, дык гэты выпадак выклікаў цэлы рад супярэчных камэнтараў і ацэнаў у цэлым сьвеце. У той час было яшчэ цяжка прадбачыць, у што фактычна выльецца гэты пераварот, а ў публічнай апініі сьвету пераважалі галасы занепакаеньня й трывогі, што Эгіпт можа лёгка скаціцца на дно анархіі, з чаго скваплiва скарыстае толькі Савецкі Саюз.

Гэткая ў васнаўным была апінія аб першым акце бяскрывавай рэвалюцыі ў Эгіпце. Але апошнім часам адбыўся й яе другі, таксама бяскрывавы акт, які на многа разьясьніў сытуацыю й паказаў з аднаго боку, што армія ня думае затрымацца на поўдарозе, але будзе праводзіць справу аздараўленьня нутранага жыцьця краіны да канца, і з другога боку, што ёсьць усе дадзеныя на тое, што гэтая акцыя, калі яна й далей будзе ў тым самым кірунку разьвівацца, прынясе вялізарную карысьць для Эгіпту, як і ўсяго арабскага сьвету.

Дык у чым-жа сутнасьць гэтай другой фазы эгіпскай рэвалюцыі?

Генэрал Наджыб пасьля правядзеньня дзяржаўнага перавароту выставіў перад урадам Алі Магэр Пашы дамаганьне правядзеньня зямельнай рэформы з мэтаю ліквідацыі крычачай сацыяльнай [illegible] эгіпскага сялянства, а таксама правядзеньня грунтоўнай чысткі ў радох палітычных партыяў дзеля выключэньня й пакараньня людзей, вінаватых у карупцыі. Ня гледзячы на гэта, палітычныя партыі ўсьцяж адвалакалі дадзенае імі забавязаньне правядзеньня чысткі, а прэм'ер-міністар Алі Магэр Паша, хаця ў прынцыпе згаджаўся на зямельную рэформу, але радзіў, каб яна была праводжаная пастопова, а не раптоўна, бо ў праціўным выпадку магло-б гэта выклікаць вялікі гаспадарскі закалот.

У сувязі з гэтым 7 верасьня раніцай генэрал Наджыб правёў арышты вялікай колькасьці выдатных эгіпскіх палітыкаў, сярод якіх былі сваякі здэтранізаванага караля Фарука, былыя міністры й уплывовыя дзеячы палітычных партыяў. Некалькі гадзін пасьля гэтага Алі Магэр Паша падаўся ў вадстаўку, у сувязі з чым ген. Наджыб стварыў новы ўрад і стаў на яго чале, як прэм'ер-міністар. На першым паседжаньні новасфармаванага ўраду ў ночы на 9 верасьня былі адразу прынятыя дзьве вельмі важныя для нутранага жыцьця краіны пастановы: 1. разьвязаньне ўсіх палітычных партыяў, якія могуць паўстаць нанова пасьля правядзеньня грунтоўнай іхнай рэарганізацыі згодна з вымаганьнямі канстытуцыі; 2. прыняцьце закону аб зямельнай рэформе, на моцы якога ніхто ня можа мець болей зямлі, чымсьці 80 гэктараў, а дробныя зямельныя собсьнікі, якіх зямельныя надзелы не перавышаюць двух гэктараў, маюць быць задзіночанымі ў сельскагаспадарскія каапэратывы. Пасьля правядзеньня грунтоўнай чысткі грамадзкага жыцьця ад карупцыйных элемэнтаў і пасьля правядзеньня агульных выбараў у лютым 1953 году ген. Наджыб мае намер уступіць сваё месца парляmантарна выбранаму ўраду.

Гэтак выглядаюць сяньняшнія падзеі ў Эгіпце й гэткая іхная палітычная тэндэнцыя. Заходні сьвет, а перадусім Амэрыка, паставіліся да апошніх выпадкаў у Эгіпце наагул прыхільна. У васобе энэргічнага, станоўкага й патрыятычна настроенага генэрала Наджыба там бачаць чалавека, які будзе здольны завесьці парадак у сваей краіне, а так-жа навязаць супрацоўніцтва з дэмакратычным Захадам. Ген. Наджыб із свайго боку таксама заявіў, што ён возьме ўдзел у вабаронным пакце Блізкага Ўсходу, калі гэты пакт будзе адказваць нацыянальным інтарэсам і мілітарным патрэбам Эгіпту. Праўда, некаторая часьць заходняй прэсы не хавае й цяпер свайго неспакою, што радыкальная й раптоўна праведзеная зямельная рэформа можа зьвіхнуць гаспадарскае жыцьцё краіны. Аднак такія засьцярогі станоўча адкідае сам ген. Наджыб,

(Заканчэньне на 2 балоне)

Весткі з шырокага сьвету

Пляны эўрапэйскай фэдэрацыі. 8 верасьня адкрылася ў Люксэмбургу нарада міністраў Монтан-Вуніі (пляну Шумана). Прэзыдыяваў канфэрэнцыі першы раз пасьля вайны канцлер Заходняй Нямеччыны й міністар замежных справаў др. Адэнаўэр, а прэзыдэнтам Монтан-Вуніі выбраны ведамы бэльгійскі палітык Спаак. У канфэрэнцыі быў прыняты праект, каб гаспадарскую вунію, якой зьяўляецца плян Шумана, пашырыць і на вунію палітычную. Дзеля гэтага мае быць апрацаваны й прадстаўлены да 10 сакавіка 1953 году праект палітычнай фэдэрацыі Эўропы. 15 верасьня распачало свае нарады над гэтым пытаньнем спэцыяльнае сабраньне Эўрапэйскай Рады ў Штрасбургу.

Вынікі савецка-кітайскай канфэрэнцыі. 15 верасьня закончылася ў Маскве канфэрэнцыя ўраду СССР з прадстаўнікамі камуністычнага Кітаю пад кіраўніцтвам прэм'ер-міністра й міністра замежных справаў Кітаю Чу-Эн-Ляя, якая трывала каля 4 тыдняў. Выдадзены спэцыяльны камунікат агенцтва ТАСС гаворыць, што Савецкі Саюз заключыў новы дагавор з камуністычным Кітаем, на моцы якога Саветы да часу заключэньня абедзьвюма дзяржавамі мірнага дагавору зь Японіяй затрымаюць свае войскі ў кітайскім ваенным порце Порт Артур. Таксама адкладзенае да мірнага дагавору зь Японіяй справа ўрэгуляваньня адміністрацыі порту Дайрэн. У замен за гэта Саветы перадаюць Кітаю бязь ніякіх адшкадаваньняў чыгунку Чангчун у паўдзённай Манджурыі. На падставе заключанага між Савецкім Саюзам і Кітаем у 1950 г. дагавору, Порт Артур, порт Дайрэн і паўдзённаманджурская чыгунку павінны быць перададзеныя Кітаю адразу пасьля заключэньня мірнага дагавору зь Японіяй, але не пазьней канца 1952 году. У камунікаце ўспамінаецца, што падчас канфэрэнцыі, на якой прыймаў удзел сам Сталін, былі абгавораныя й іншыя «палітычныя й гаспадарскія справы ў духу супольных інтарэсаў», але аб іх не падаецца ніякіх падробнасьцяў.

Мосадэк пагражае зрывам дыпляматычных дачыненьняў зь Вялікабрытаніяй. Ня гледзячы на актыўнае пасярэдніцтва ЗША з мэтаю палагоджаньня нафтавага канфлікту між Пэрсыяй і Вялікабрытаніяй, прэм'ер-міністар Пэрсыі зьяўляецца ўсьцяж няўступлівым. Ён 16 верасьня асьветчыў у парляманце, што калі Вялікабрытанія не перастане рабіць гаспадарскага ціску на Пэрсыю, дык яна павінна лічыцца із зарваньнем Пэрсыяй дыпламатычных зь ей дачыненьняў. Пасьля гэтага парлямант аднагалосна прызнаў Мосадэку вотум деверу.

Новы генэральны сакратар Арабскай Лігі. Дасюлешні генэральны сакратар Арабскай Лігі, якая задзіночвае сем арабскіх дзяржаваў, эгіпцянін Абдэль Рагман Аззам уступіў із свайго становішча. Ягоным наступнікам назначаны 14 верасьня былы эгіпскі міністар замежных справаў Абдэль Кгалек Гасcоўна.

Адшкадаваньне Заходняй Нямеччыны для Ізраэля. Канцлер заходня-нямецкай рэспублікі Адэнаўэр і міністар замежных справаў Ізраэля Шарэт падпісалі ў Люксэмбургу дагавор аб адшкадаваньнях Заходняй Нямеччыны для жыдоў за страты, прычыненыя ім Нямеччынай падчас апошняй вайны. На падставе гэтага дагавору Нямеччына на працягу 12 год забавязалася сплаціць Ізраэлю суму тры мільярды марак, а так-жа суму 450 мільёнаў марак для жыдоўскіх арганізацыяў у сьвеце.

Туніская Рада адкінула францускі плян рэформаў. У прысутнасьці бэя Тунісу Туніская Рада аднагалосна адкінула францускі плян рэформаў у Тунісе. Гэтая Рада, пакліканая бэям месяц таму назад дзеля праверкі запрапанаваных французамі рэформаў, складаецца з 40 сяброў з прамысловых, гаспадарскіх, палітычных і рэлігійных колаў краіны. Францыя ў сваім пляне рэформаў запрапанавала тунісцам больш становішчаў у каляніяльнай адміністрацыі, дарадчы парлямант і шырокую аўтаномію. Аднак тунісцы ўважаюць гэтыя ўступкі за недастатковыя.

На першым пляне Эўропа. Міністэрства замежных справаў ЗША ў спэцыяльна выданай у канцы мінулага тыдня брашуры кладзе вялікі націск на Атлянтычны пакт, як абаронны фронт супраць імпэрыялістычных пасяганьняў Масквы. У брашуры падчыркнута, што вольны сьвет у сваіх абаронных імкненьнях павінен сканцэнтраваць галоўную ўвагу на заходняй Эўропе, а Азыя мае разглядацца на другім пляне. Пяршынство Эўропы ў вабаронных плянах ЗША абгрунтоўваецца тым, што яна зьяўляецца галоўнай мэтай савецкага імпэрыялізму. Гэта відаць ужо з таго, што з 175 дывізыяў, якія трымаюць пад зброяй Саветы, 100 зь іх знаходзіцца ў Эўропе. Далей, для Амэрыкі шмат выгадней бараніць Заходнюю Эўропу, чымсьці Азыю. Гэтая афіцыйная справаздача падае, што збройныя сілы Атлянтычнага пакту маюць пад зброяй два мільёны жаўнераў супраць прыблізна чатырох мільёнаў савецкай арміі. Прадукцыя ўзбраеньня дзяржаваў Атлянтычнага пакту з канцом сёлетняга году ў чатыры разы будзе большая, чымсьці ў 1949 годзе.

Дэмакраты паўдзённых штатаў за Айзэнгаўэра. Верныя дагэтуль дэмакратычнай партыі паўдзённыя штаты ЗША што раз болей выказваюцца за кандыдатурай Айзэнгаўэра на лістападовых прэзыдэнцкіх выбарах. Гэтак два вядучыя палітыкі дэмакратычнай партыі ў паўдзённых штатах нядаўна асьведчылі, што яны будуць паддзержываць рэспубліканскую кандыдатуру Айзэнгаўэра. Таксама губэрнатар штату Люізіяна Р. Кэнон заявіў, што ён будзе паддзержываць Айзэнгаўэра, а не кандыдата собскай партыі Стывэнсона.

Вялікія манэўры з абодвых бакоў зялезнай заслоны. У той час, калі звыш 300 тысячаў жаўнераў, 160 ваенных караблёў і тысячы самалётаў бяруць удзел у у вялікіх манэўрах дзяржаваў НАТО (Атлянтычнага пакту) на заходзе Эўропы, на прасторы ад Арктыкі да Міжземнага мора, — за зялезнай заслонай канчаюцца прыгатаваньні да вялікіх васеньніх манэўраў савецкіх войскаў і сатэлітных дзяржаваў, якія будуць адбывацца на тэрыторыі Польшчы й Ўсходняй Нямеччыны. У гэтых манэўрах, апрача савецкай арміі, будуць браць удзел армія польская, чэхаславацкая, мадзярская й ўсходнянямецкая «народная паліцыя».

70 прамоваў на працягу 12 дзён. Ген. Айзэнгаўэр распачаў аб'езд 12 штатаў Сярэдняга Захаду, ад якіх залежыць у вялікай меры вынік выбараў. 9 спасярод гэтых штатаў галасавала ў 1948 годзе за дэмакратаў, даючы неспадзяваную перамогу прэз. Труману. На працягу 12-дзённага падарожжа Айзэнгаўэр мае сказаць 70 прамоваў. Ён падарожнічае спэцыяльным цягнікам із 102 карэспандэнтамі й многімі палітычнымі дараднікамі.

Новы сьцяг Узбэцкай ССР. Пасьля зьмены дзяржаўных сьцягоў Беларускай ССР і Ўкраінскай ССР прыйшла чарга на новы сьцяг Узбэцкай ССР. Маскоўская прэса паведаміла 4 верасьня, што савецкая Узбэцкая рэспубліка пастанавіла ўвесьці новы дзяржаўны сьцяг: чырвонае палотнішча, перацягнутае пасярэдзіне дзьвюма палосамі — сіняй і белай. У верхнім розе сьцягу пакідаецца серп, молат і чырвоная зорка з залатымі канцамі.

Выпрабаваньне новай атамнай бомбы. Амэрыканскае міністарства абароны й Камісыя для атамнай энэргіі паведамілі, што гэтай восеньню будзе на адным з астравоў Ціхага акіяну выпрабаваны новы мадэль атамнай бомбы. Спэцыялістыя ўважаюць, што там-жа адбудзецца й выпрабаваньне новага мадэлю вадароднай бомбы.

Молатам па лобе. На адным з адрэзкаў карэйскага фронту камуністыя што некалькі гадзінаў паўтараюць свае атакі. Не зважаючы на вялізарныя страты ў людзях, яны ўсьцяж штурмуюць добра акапаных паўдзённых карэйцаў. Што за важны аб'ект намагаюцца здабыць камуністыя? Мэтай гэтых атакаў зьяўляецца звычайны вадзяны млын. Розьніцца ён ад іншых млыноў толькі тым, што паўдзённа карэйцы прымацавалі да млынскага кола вялізарны молат і паставілі побач партрэт Сталіна. Сколькі разоў абяртаецца кола, толькі разоў Сталін дастае ў лоб молатам.

Такія іхныя аргумэнты

(Заканчэньне)

ным прынцыпе роўнасьці й раўнапраўнасьці ўсіх партнэраў. Але ня можа быць ніякай вуніі між вязьнем і турэмным ахраньнікам, якім была, ёсьць і жадае быць у дачыненьні да паняволеных народаў Расея.

4. Далейшым «аргумэнтам» расейцаў, які павінен, на іхную думку, пераканаць Захад і раз назаўсёды адвесьці яго ад думкі распадзелу Расеі, мае быць небясьпека, што ў выпадку разьдзелу й «балканізацыі» сяньняшняе Расеі паўстануць вечныя непаразуменьні, спрэчкі й навет міжсобныя войны, дзякуючы якім гэтая шостая частка сьвету станецца пэрманэнтным жаралом і прычынай сусьветных войнаў. Гэты «аргумэнт» зьяўляецца бадай што найслабейшым з усіх іншых. Бо ці большая небясьпека вайны можа быць тады, калі сто мільёнаў волялюбных народаў будзе паняволеных другой сотняй мільёнаў, ці калі ўсе гэтыя народы, кажны на сваей собскай этнаграфічнай тэрыторыі, будуць вольнымі й незалежнымі? Высоўваючы падобны «аргумэнт», расейцы гэтым самым прызнаюцца, што яны намераныя адыгрываць у будучыні непахвальную ролю жандарма аднэй шостай часьці сьвету, як у свой час адыгрывалі ролю «жандарма Эўропы».

5. Расейцы не саромяцца навет цьвердзіць, што нацыянальныя незалежніцкія рухі паняволеных народаў зьяўляюцца выдумкай жменькі шавіністычна настроенай інтэлігенцыі, розных «сепаратистов», «самостийников», «расчленителей», «предрешенцев» і ім падобных, а яшчэ лепш, — што рухі гэтыя былі выкліканыя Гітлерам і Розэнбэргам, а што самі народы гэтых рухаў, як ім чужых, зусім не падтрымліваюць, а жадаюць і надалей жыць у вадзінай непадзельнай Расеі. Гэты «аргумэнт» зьяўляецца ня чым іншым, як сьведамай, пры гэтым найбольш нясумленнай і ня чэснай маной, што не паважна было-б шырэй над ім тут задзержывацца. Каб пабачыць увесь хвальш такой рэвэляцыі, даволі хоць-бы павярхоўна прагледзіць балоны гісторыі нацыянальна-вызвольных рухаў усіх паняволеных Расеяй народаў, якія ніколі ня спыняліся, а вылiліся ў цяперашнюю форму агульнанароднага змаганьня супраць Масквы ўжо тады, калі ані Гітлера ані Розэнбэрга ня было яшчэ на сьвеце.

6. Ня менш недарэчным зьяўляецца сугэраваны расейцамі пагляд, што быццам у Савецкім Саюзе няма ніякіх нацыянальных руху нерасейскіх народаў, як і няма ніякага нацыянальнага прыгнечаньня, а ўсе народы — расейцы й нерасейцы зьяўляюцца ў ваднолькавай меры паняволенымі бальшавіцкім рэжымам. Калі гэтак сама цьвердзіць сяньня «наш» Астроўскі, дык у гэтым нічога няма дзіўнага, бо яму ні пра што болей не расходзіцца, як толькі вытаргаваць, пры пасярэдніцтве расейцаў, хоць некалькі соцень даляраў ад Амэрыканскага Камітэту. Але калі падобныя «адкрыцьці» й «вынаходніцты» фабрыкуюць тыя расейцы, што прэтэндуюць да ролі салідных палітыкаў, дык гэта ўжо ёсьць сьвядомым называньнем чорнага белым, а белага чорным. Бо гэтыя палітыкі дакладна ведаюць, што ўсе нерасейскія народы, а сярод іх і на адным зь першых месцаў і беларусы, на працягу ўсяго пэрыяду бальшавіцкага нявольніцтва вялі найбольш зацятае змаганьне з бальшавізмам якраз за свае нацыянальныя інтарэсы. З другога боку Масква, паза трацкізмам, які, да рэчы быў толькі варыянтам таго-ж самага расейскага бальшавізму, ні ў чым іншым ня бачыла для сябе большай нутранай небясьпекі, як толькі ў нацыянальных рухах нерасейскіх народаў. Калі ходзіць, прыкладам, пра Беларусь, дык да сяньняшняга часу адбылося некалькі ўжо хваляў жахлівага нішчэньня беларускай інтэлігенцыі й сялянскага нацыянальнага актыву, як носьбітаў выключна нацыянальнага супраціву ці то пад накінутай бальшавікамі назвай «нацдэмаўшчыны», «нацыянал-фашызму», або «буржуазнага нацыяналізму», які зьяўляецца прадметам узмоцненай атакі Крамля ў сяньняшні мамэнт. Калі за нацыянальную ідэю злажылі свае галовы сярод нерасейскіх народаў сотні тысячаў найбольш перадавых людзей, дык сярод расейскага народу за гэтую самую ідэю ня згінуў аніводзін чалавек.

Ды напасьледак найлепшым доказам нацыянальнае няроўнасьці ў СССР ёсьць сяньняшняя русыфікацыйная палітыка Крамля й афіцыяльнае абвешчаньне непарушнага дагмату аб вышэйшасьці й упрывілеяваным становішчы расейскага народу. Расейскія эміграпты цьвердзяць, што Сталін із тактычных меркаваньняў пастанавіў зайграць на расейскім патрыятызьме й абапёрціся ў сваей палітыцы на расейскім народзе супраць волі апошняга. Але такім цьверджаньнем расейцы толькі б'юць па самых сабе. Калі Сталін выкарыстоўвае расейскі патрыятызм, дык гэта значыць, што расейскі народ ахвотна даецца выкарыстоўваць, ці іншымі словамі — імпэрыялістычная палітыка бальшавікоў і іхная тэорыя аб вышэйшасьці й перадавой ролі расейскага народу выклікае пажаданы эфэкт. Гэта значыць, што сяньняшняя Сталінская імпэрыялістычная палітыка ёсьць адначасна наагул расейскай палітыкай.

Усе вышэй прыведзеныя «аргумэнты» расейскіх эміграцыйных палітыкаў, якія мелі-б даказваць неабходнасьць захаваньня «единой и неделимой Расеі, зьяўляюцца ў сваей тэндэнцыйнасьці й хвальшаваньні запраўднасьці на столькі прымітыўнымі й пазбаўленымі якіх-небудзь цьвёрдых рэальных асноваў, што ў такой плашчыні дыскутаваць з расейцамі абазначала-б ня што іншае, як разважаць аб калёрах з чалавекам, які радзіўся сьляпым, або із глухім гаварыць аб гуках і тонах.

І як ня дзіўна, але сярод некаторых амэрыканскіх перадавых палітыкаў, якія ўважаюць сябе знатакамі расейскай праблемы, знаходзяцца яшчэ людзі, якія паважна й сур'ёзна думаюць падобнымі, як і расейскія эмігранты, катэгорыямі. Да іх належыць, між іншым, яшчэ нядаўні старшыня Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня Народаў Расеі Ляёнс, які, выступаючы ў вабароне расейскага імпэрыялізму, цьвердзіць, што ў сваей істоце імпэрыялізм гэты нічым ня розьніцца ад «імпэрыялізму» Амэрыкі, якая з прыбярэжнай паласы над Атлянтычным акіянам пашырыла сваю тэрыторыю ўпоперак цэлага вялізарнага кантынэнту. Яму ўторыць выдатны амэрыканскі палітык, аўтар тэорыі «кантэйнмэнту» й сяньняшні амбасадар ЗША ў Маскве Кэнан, які, паклікаючыся на сваю знаёмасьць расейскай праблемы, выказаў клясычны ў сваей хвальшывасьці пагляд, што Ўкраіна ў складзе Расеі зьяўляецца толькі тым, чым Пэнсыльвэнія ў складзе ЗША.

Дык калі некаторыя амэрыканскія палітыкі ў сваей бяскрытычнасьці й незнаёмасьці сутнасьці справы, — дарма, што называюць сябе знатакамі падбальшавіцкага Ўсходу — хапаюцца за такія танныя расейскія «аргумэнты», дык што тады гаварыць аб некаторых іншых «аргумэнтах», якія, будучы таксама хвальшывымі, але на першы пагляд могуць мець усе азнакі праўдападобнасьці. Такім «аргумэнтам» зьяўляецца цьверджаньне, што калі Захад афіцыйна ня выступіць у ролі абаронька расейскай турмы народаў, дык у будучай вайне з Савецкім Саюзам будзе мець супраць сябе ўвесь расейскі народ. Але гэтае пытаньне будзе тэмай нашага наступнага артыкулу.

Язэп Каранеўскі

Другі акт рэвалюцыі над Нілям

(Заканчэньне)

які аб сваіх палітычных мэтах заявіў даслоўна наступнае:

«Асновы маей нутранай палітыкі апіраюцца на агранічэньні земляўласьніцтва й зраўнаньня пропасьці між паадзінокімі клясамі насельніцтва пры помачы вызначаных захадаў. Гэтыя захады зьяўляюцца ськіваванымі перадусім на палягчэньне ўмоваў жыцьця ўсіх грамадзян шляхам зьніжэньня высокіх коштаў жыцьця, перамаганьня інфляцыі, павышэньня жыцьцёвай узроўні работнікаў, завядзеньня прагрэсыўнай падаткавай сыстэмы й апекі над індустрыяй і гандлем.»

«Праграма абмежаваньня земляўласьніцтва прыносіць краіне гаспадарскія, сацыяльныя й палітычныя карысьці. Яны выяўляюцца асабліва ў тым, што Эгіпт будзе больш абмежаны выключна да сельскае гаспадаркі. Агранічэньне зевляўласьніцтва прымусіць капіталістых укладаць свае капіталы ў індустрыю. У дзялянцы сацыяльнай зямельная рэформа зьменшыць розьніцу між вялікімі зямельнымі собсьнікамі й безьзямельнымі сялянамі. З гледзішча палітычнага, праграма давядзе да таго, што новыя собсьнікі зямлі ў запраўднасьці будуць займацца сваей зямлёй і будуць вызвалены ад палітычнае апекі вялікіх зямельных собсьнікаў.»

Каб зразумець увесь палітычны сэнс апошніх падзеяў над Нілям, трэба коратка задзержыцца над сытуацыяй усяго арабскага сьвету, у якім Эгіпт не зьяўляецца выключэньнем. Усе арабскія краіны ад заходніх берагоў паўночнай Афрыкі аж да Пакістану й далей на ўсходзе — гэта недаразьвітыя з гаспадарскага гледзішча й напоўкаляніяльныя краіны, у якіх існуе вялізарная сацыяльная няроўнасьць, а нутранае жыцьцё якіх у дадатку разьядае карупцыя й перакупніцтва. Некаторыя з гэтых краінаў, як, прыкладам, Пэрсыя, маюць вялікія натуральныя багацьці і ўсе ўмовы для гаспадарскага праспэраваньня. Але гэтыя багацьці, будучы эксплятаванымі чужым капіталам, пераважна ангельскім, ня прыносяць ніякае карысьці для шырокіх масаў насельніцтва, якое тоне ў скрайнай галіце. На гэтым фоне разьвіваецца фанатычная ненавісьць да заходняга сьвету, што намагаецца, як заўсёды ў падобных выпадках, выкарыстоўваць Масква, выступаючы ў ваблуднай ролі абароньніка нацыянальнай незалежнасьці й вызваленьня каляніяльных і поўкаляніяльных народаў.

Выхаду з такога палажэньня могуць шукаць толькі самі арабскія краіны сваімі собскімі сіламі. І Эгіпт першы сьмела й станоўча ўзыйшоў на шлях бязьлітаснага змаганьня з карупцыяй і далёка йдучых сацыяльных рэформаў. Трэба спадзявацца, што за ягоным прыкладам пойдуць і іншыя арабскія краіны. Гэтак у мамэнт пісаньня гэтага артыкулу дайшла да нас радыёвая вестка, што 18 верасьня прэзыдэнт другой арабскай краіны Лібанону пад націскам апазыцыі, якая дамагалася сацыяльных рэформаў і змаганьня з карупцыяй, падаўся ў вадстаўку, а ўладу, падобна як у Эгіпце, пераняла армія. Да гэтага трэба дадаць і апошнія падзеі ў Пэрсыі, якія таксама разьвіваюцца пад знакам аздараўленьня нутранага жыцьця, хаця ў значна горшых і больш небясьпечных умовах з увагі на падмінаваньне гэтае краіны камунізмам.

Калі-ж гэты шляхотны пачын эгіпскіх вайскавікоў укаранюецца пасьпехам і калі ў сьлед за Эгіптам пойдуць і іншыя краіны Блізкага й Сярэдняга Ўсходу, гэта будзе абазначаць, што ўвесь арабскі сьвет распачынае свой гістарычны рэнэсанс. Таму мы беларусы, якія знаходзімся сяньня ў без параўнаньня горшых умовах, чымсьці насельніцтва арабскіх краінаў, можам гэтаму здароваму нацыянальнаму руху толькі сымпатызаваць і зычыць яму як найбольшага посьпеху.

Алесь Крыга

Прывітаньні для Прэзыдэнта БНР

(Заканчэньне, глядзі № 36-37)

ЯГО ЭКСЦЭЛЕНЦЫІ
ПРЭЗЫДЭНТУ БЕЛАРУСКАЙ
НАРОДНАЙ РАДЫ
Інж. Мікалаю Абрамчыку
Парыж.

Вярхоўнае Казацкае Прадстаўніцтва ў дзень Вашага 50-годзьдзя выражае Вам свае шчырыя пажаданьні здароўя, сілаў і посьпехаў у змаганьні за Свабоду й адраджэньне дзяржаўнай самастойнасьці брацкага Беларускага народу.

З пачуцьцём шчырай радасьці Вярхоўнае Казацкае Прадстаўніцтва заўсёды сьлядзіла за Вашай ахвярнай і самаадданай работай на карысьць Вашага народу.

Цьвёрда верым, што замацаваныя намі цесныя вузлы братняй дружбы між Беларускім і Казацкім народамі будуць і ў далейшым расшырацца, умацоўвацца, а супольная работа й змаганьне за вызваленьне нашых шматпакутных народаў укаранюецца поўным пасьпехам.

Слава й Воля Беларусі!
Слава й Воля Казакіі!

Старшыня Вярхоўнага Казацкага Прадстаўніцтва
В. Г. Гласкоў.
Заступнік Старшыні Вярхоўнага Казацкага Прадстаўніцтва
І. І. Бязуглаў.
Мюнхэн, 4 верасьня 1952 г.

*

ЯГО ЭКСЦЭЛЕНЦЫІ
Сп. ПРЭЗЫДЭНТУ РАДЫ БНР
Інж. М. Абрамчыку.

Сэктар Рады БНР у ЗША віншуе Вас із пяцідзесятымі ўгодкамі Вашага жыцьця й перасылае свае найшчырэйшыя пажаданьні здароўя, вытрываласьці й удачы ў Вашай найадказьнейшай працы для Бацькаўшчыны.

За Прэзыдыюм Сэктару Рады БНР
А. Адамовіч, А. Орса.
Нью Ёрк, 6 жнівеня 1952.

*

ЯГО МІЛАСЬЦІ
ВЫСОКАПАВАЖАНАМУ
ПРЭЗЫДЭНТУ БНР
Сп. Інжынеру Мікалаю Абрамчыку

У дзень пяцідзесяцігодзьдзя Вашага жыцьця Сэктар Рады БНР у Нямеччыне засылае Вам свае найшчырэйшыя пажаданьні памыснасьці й удачы ў Вашай няўтомнай працы на карысьць нашага шматпакутнага народу.

Сэктар Рады БНР у Нямеччыне
Мюнхэн, у жнівені 1952.

*

ЯГО ЭКСЦЭЛЕНЦЫІ
ПРЭЗЫДЭНТУ БНР
сп. інж. Міколе Абрамчыку

Дарагі Спадар Прэзыдэнт!

З нагоды пяцідзесятых угодкаў Вашых нарадзінаў, беларускія арганізацыі ў Бэльгіі (Саюз Беларусаў у Бэльгіі, Згуртаваньне Беларускіх Камбатантаў і Беларускае Студэнцкае Згуртаваньне), якія гуртуюць у сваіх радох работнікаў, вайскавікоў, студэнтаў і інтэлігенцыю, складаюць Вам найшчырэйшую падзяку за працу, праробленую Вамі ў беларускім вызвольным руху, а таксама жадаюць Вам на будучыню як найлепшых посьпехаў і поўнае рэалізацыі ідэалаў 25 Сакавіка.

Мы моцна верым, што Вамі выбраны шлях давядзе нас да вольнае й незалежнае Беларусі.

Каардынацыйны Камітэт Беларускіх Арганізацыяў у Бэльгіі
Старшыня: Т. Цімафейчык, Сакратар: А. Марговіч.
Лювэн, у жнівені 1952.

*

ЯГО ЭКСЦЭЛЕНЦЫІ
ПРЭЗЫДЭНТУ БНР
сп. інж. МІКАЛАЮ АБРАМЧЫКУ

Вашая Эксцэленцыя!

Урад Цэнтралі Беларускіх Акадэміцкіх Арганізацыяў на Чужыне складае Вам, Спадар Прэзыдэнт, з нагоды пяцідзесятай гадавіны Вашага нараджэньня ад імя ўсіх сваіх сяброў найшчырэйшыя пажаданьні плённае працы на ніве беларускага нацыянальнага змаганьня за рэалізацыю нашага супольнага ідэалу, выказанага Актам 25 Сакавіка.

Цэнтраля Беларускіх Акадэміцкіх Арганізацыяў на Чужыне поўнасьцю дацэньвае Вашыя дасюлешнія дасягненьні і запэўняе Вас і надалей у поўным падтрыманьні Вашых высілкаў.

Жыве Беларусь!

Сакратар ЦБАА: Я. Запруднік
Старшыня ЦБАА: Б. Рагуля
Лювэн, 4 жнівеня 1952.

*

ЯГО МІЛАСЬЦІ
ПРЭЗЫДЭНТУ РАДЫ БНР
Сп. Інж. Мікалаю Абрамчыку

Вашая Эксцэленцыя!

Ад імя Беларускага Студэнцкага Таварыства ў Задзіночаных Штатах Амэрыкі маем гонар сардэчна прывітаць Вас з 50-ымі ўгодкамі Вашых нарадзінаў і злажыць Вам нашыя найшчырэйшыя й найлепшыя пажаданьні.

Мы, беларускія студэнты, схіляючыся перад Вашай адданасьцю й заслугамі ў змаганьні за незалежную Беларусь, перакананыя, што Вы данясіце давераны Вам сьцяг да мэты й што Вы яшчэ зможаце прысьвяціць доўгія гады працы для дабра ўжо вольнай Бацькаўшчыны.

Жыве Беларуская Народная Рэспубліка!

Жыве ейны Прэзыдэнт!

Беларускае Студэнцкае Таварыства ў ЗША
Урад Таварыства
Нью Ёрк, 6 жнівеня 1952.

*

ЯГО ЭКСЦЭЛЕНЦЫІ
СТАРШЫНІ РАДЫ БНР
Сп. інж. Міколу Абрамчыку

Беларуска - Амэрыканскае Задзіночаньне, Аддзел у Саўт-Рывэр — Нью Бнансьвік, шчыра вітае Вас з 50-мі ўгодкамі Вашага нараджэньня. Мы, сябры БАЗА, дакладна здаём сабе справу з важнасьці й вялічыні самаахвярна праводжанай Вамі працы на карысьць НАРОДУ й БАЦЬКАЎШЧЫНЫ й жадаем, каб Бог захаваў Вашае здароўе для далейшай працы на Вашым становішчы.

Няхай жыве Беларуская Народная Рэспубліка й яе Прэзыдэнт!

Старшыня Аддзелу: Ф. Родзька
Сакратар: В. Стома
Саўт-Рывэр, жнівень 1952.

*

ЯГО МІЛАСЬЦІ
СТАРШЫНІ РАДЫ БНР
Сп. інж. М. Абрамчыку

З нагоды 50-ых угодкаў Вашага нараджэньня, прымеце нашыя найшчырэйшыя пажаданьні шчасьця, здароўя й паводзінаў у працы у Вашых далейшых намерах.

Няхай Усемагутны ўзнагародзіць Вас за Вашую самаахвярную працу й шчасьліва давядзе да Вольнай і Незалежнай Бацькаўшчыны.

Царкоўная Рада БАПЦарквы ў Нью Брансьвік
Старшыня:
Я. Азарка
Нью Брансьвік, жнівень 1952 г.

ЯГО МІЛАСЬЦІ СПАДАРУ
ПРЭЗЫДЭНТУ БНР
інж. Міколе Абрамчыку.

З нагоды 50-гадовага юбілею складаем Вам нашыя найлепшыя пажаданьні й у будучыні плённае працы на беларускай ніве.

Аб'еднаньне Беларусаў у Францыі «Хаўрус»
За Старшыню
Язэп Касак.
Парыж, 6 жнівеня 1952 г.

*

ВЫСОКАПАВАЖАНЫ СПАДАР ПРЭЗЫДЭНТ!

У 50-ыя ўродкі Вашых нарадзінаў мы, сябры Лёнданскага Аддзелу Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі гэтай дарогай засылаем Вам, дарагі Прэзыдэнце, нашыя гарачыя прывітаньні й адначасна жадаем Вам многа сілаў і вытрываласьці, каб Вы змаглі нас давесьці да Вольнай і Незалежнай Беларусі.

Жыве Беларусь!

Управа Лёнданскага Аддзелу ЗБВБ
за Старшыню
П. Дварэцкі
Лёндан, 9. 8. 1952 г.

*

ВЫСОКАПАВАЖАНАМУ
ПРЭЗЫДЭНТУ РАДЫ БНР
Сп. Мікалаю Абрамчыку.

З даручэньня Управы Аддзелу Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі ў Кэмбрыдж шчыра вітаю Спадара Прэзыдэнта Мікалая Абрамчыка зь пяцідзесятай гадавінай Ягонага нараджэньня й жадаю, каб у так цяжкай працы, як змаганьне за волю Бацькаўшчыны, сілы й здароўе не апушчала ніколі дарагога ўсім нам Юбілянта. Жадаем, каб шчасьце спрыяла ў працы, якую Ён вядзе, і каб яна закончылася поўным посьпехам для нашай дарагой Бацькаўшчыны Беларусі.

І таму цяпер, з нагоды 50-ых угодкаў нараджэньня Спадара Прэзыдэнта БНР інж. М. Абрамчыка, усе сябры Аддзелу ЗБВБ ў Кэмбрыдж выражаюць сваю поўную й ляяльную падтрымку ў ягонай так адказнай працы.

Спадар Прэзыдэнт БНР інж. М. Абрамчык няхай жыве!

ЗБВБ, Аддзел у Кэмбрыдж
Старшыня Аддзелу: М. Дзямідзік
Сакратар: М. Лонскі

ВЕЛЬМІ ПАВАЖАНАМУ
СП. ПРЭЗЫДЭНТУ БНР
інж. М. Абрамчыку.

Ад імя акруговай управы й аддзелу Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі ў Ёркс перасылаем Вам, Сп. Прэзыдэнце, нашыя найшчырэйшыя пажаданьні ў дзень 50-ай гадавіны Вашага нараджэньня. Жадаем Вам здароўя, доўгіх гадоў жыцьця й пасьпеху ў працы ў дасягненьні Вашых дум і пажаданьняў — здабыцьця незалежнай Бацькаўшчыны — Беларусі.

Управа Аддзелу ЗБВБ у Ёркс
А. Бута, Старшыня
П. Паўлоўскі, Сакратар
Брадфорд, 6. 9. 1952 г.

*

ЯГО МІЛАСЬЦІ
ПРЭЗЫДЭНТУ БНР
Сп. інж. М. Абрамчыку.

Сябры Аддзелу Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі ў Манчэстары, у дзень 50 угодкаў жыцьця сп. Прэзыдэнта М. Абрамчыка, шчыра вітаюць Яго й жадаюць многа шчасьця й здароўя ў Ягонай плённай працы на карысьць Бацькаўшчыны-Беларусі й на карысьць усяго Беларускага Народу.

Аддзел ЗБВБ у Манчэстары
П. Шыркоўскі, Сакратар.

ЯГО МІЛАСЬЦІ
ВЫСОКАПАВАЖАНАМУ
ПРЭЗЫДЭНТУ РАДЫ БНР
Сп. інж. Мікалаю Абрамчыку

Высокапаважаны Спадар Прэзыдэнт!

Дазвольце з нагоды Вашых 50-ых угодкаў жыцьця злажыць Вам найшчырэйшыя пажаданьні ад нашых шматлікіх сяброў. Жадаем Вам, Спадар Прэзыдэнт, вытрываласьці на Вашым цяжкім і адказным становішчы, здароўя й памыснасьці ў усякіх пачынаньнях, а перадусім каб у наступным дзесятку Вашага жыцьця Вы змаглі адкрыць паседжаньне Рады БНР у вольнай ад бальшавіцкага ярма Бацькаўшчыне.

З пашанай
Беларускае Аб'еднаньне ў Новай Паўдзённай Валіі (Аўстралія)
Інж. Ст. Нарушэвіч, Старшыня.
Рэд. К. Сіткоўскі, Сакратар.
Сыднэй, 3 жнівеня 1952.

ЯГО ЭКСЦЭЛЕНЦЫІ
ПРЭЗЫДЭНТУ БНР
Інж. Мікалаю Абрамчыку

У дзень 50-ай гадавіны Вашага нараджэньня Ўправа Акруговага Аддзелу Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі ў Бірмінгам перасылае Вам сваё прывітаньне й як найшчырэйшыя пажаданьні, каб даў Бог Вам сілу й магчымасьці давесьці да найхутчэйшага зьдзейсьненьня ідэі Беларускага Народу — Вольнай і Незалежнай Беларусі, а ў васабістым Вашым жыцьці дай Божа шчасьця, здароўя й доўгага жыцьця.

Згуртаваньне Беларусаў у Вялікабрытаніі
Аддзел у Бірмінгам
М. Баяроўскі, Старшыня Ўправы
Бірмінгам, 4 жнівеня 1952.

ЯГО ЭКСЦЭЛЕНЦЫІ
ПРЭЗЫДЭНТУ БНР
Сп. інжынеру АБРАМЧКУ Міколе.

Ад імя Беларускага Злучанага Камітэту ў Кліўлендзе віншуем Вас з днём Вашага 50-годзьдзя й зычым Вам здароўя, сілаў і посьпехаў на становішчы найвышэйшага рэпрэзэнтанта Беларускага Народу й вярхоўнага кіраўніка беларускага вызвольнага руху.

Жыве БНР!

Беларускі Злучаны Камітэт у Кліўлендзе
з даручэньня
М. Белямук, Сакратар.
Кліўленд, 5 жнівеня 1952 г.

Паза гутаркай

МСЬЦІСЛАЎСКАЯ СЯЛЯНСКАЯ ДЭМАНСТРАЦЫЯ.

Гутарка па тэлефону, што адбылася напярэдадні сялянскае антыбальшавіцкае дэманстрацыі паміж сакратаром Мсьціслаўскага Павяткома РКП(б) і сакратаром Гомельскага Губкома РКП(б) падаецца тут ніжэй з стэнаграфічнай дакладнасьцю. Сьветкі гэтае гутаркі з абодвух бакоў, сустрэўшыся пазьней цалкам аднавілі ейны зьмест, амінуўшы толькі брудную расейскую лаянку, якой яна зьбытавала. Трэба адзначыць, што параўнальна дакладна перадаў яе на зачыненым партыйным сходзе ў Мсьціслаўскім Павяткоме і ягоны сакратар. Але перш чым перайсьці да гэтае гутаркі, што адбылася паміж партыйнымі ўладарамі, трэба затрымацца на акалічнасьцях, якія яе выклікалі. Тым больш што гэтыя акалічнасьці нас галоўным чынам і цікавяць, а гутарка па тэлефону зьяўляецца толькі бальшавіцкім зьдзекам зь іх, савецкім гвалтам над імі.

У той час увачавідкі для ўсіх савецкая краіна цяжка хварэла. Кагадзе бальшавікі ледзь-ледзь толькі, але раздушылі кранштадзкае паўстаньне, якому папярэднічалі і спадарожнічалі сялянскія бунты і забастоўкі работнікаў. Беспасярэдняй прычынай гэтага агульнага незадаваленьня зьяўлялася палітыка РКП(б), а менавіта — «ваенны камунізм», для якога характэрныя — харчразьмеркаваньне, забарона вольнага гандлю і тэрор Чакі. Самая РКП(б) перажывала крызыс, выкліканы «Работніцкай апазыцыяй» Шапашнікава, што мела вялікую колькасьць прыхільнікаў сярод партыйцаў. Як вядома кранштадзкія паўстанцы - матросы, паміж якіх меўся значны процант беларусаў, у сваёй рэзалюцыі ад 28 лютага 1921 г. патрабавалі «вольнае агітацыі для ўсіх работнікаў, сялянаў і лева-сацыялістычных партыяў»; яны зазначылі далей, што «ўзьнялі сьцяг паўстаньня супраць трохгадовае тыраніі камуністых, супраць самавольства, што зацьміла сабой 300-гадовую дэспотыю царызму і што яны ўважаюць за лепшае сьмерць, чым скласьці зброю». Адказ бальшавікоў на гэтыя патрабаваньні знайшоў адбітак у дзеньніку сьветкі паўстаньня амэрыканскага анархістага Аляксандра Бэркмана, які запісаў:

> «17 сакавіка. Кранштадт сёньня капітуляваў. Тысячы трупаў матросаў і работнікаў ляжаць на вуліцах. Працягваецца пагалоўны растрэл палонных і закладнікаў».

Аднак X Зьезд РКП(б), што адначасна адбываўся ў Маскве і зрабіў перапынак, каб прыняць чынны ўдзел у прыдушэньні кранштадзкага паўстаньня, аднавіўшы зноў свае паседжаньні перш за ўсё вызнаў наяву гаспадарчага, палітычнага і партыйнага крызысу ў краіне. У выніку Ленін спадзяючыся з дапамогай чакістых ліквідаваць палітычны і партыйны крызыс абвесьціў водступ на гаспадарчым фронце, а менавіта — НЭП, які характарызуюць харчпадатак, вольны гандаль, канцэсіі замежнаму капіталу. Разам з тым да гэтага дэкрэту Ленін дадаў: «а меншавікоў і эсэраў трымаць у турмах».

Старадаўны беларускі горад Мсьціслаў, дзе ўвясну 1921 г. адбылася сялянская антыбальшавіцкая дэманстрацыя, зьяўляўся цэнтрам багатага павету, якога глеба складалася пераважна з шэрых, або так званых пшанічных суглінкаў ці глею. Сялянства тут у сваёй бальшыні жыло заможна. Таму яно без асаблівае пацехі сустрэла першапачатковыя бальшавіцкія лёзунгі, а потым найбольш папакутвала ад бальшавікоў у часе «ваеннага камунізму». Зразумела што і адносіны ягоныя да выбараў у першаістыя савецкія ўстановы (сельсавет, вольвыканком, павятвыканком), якія тут з тады праводзіліся, зусім не адпавядалі «генэральнай лініі» партыі.

Трэба зазначыць, што нягледзячы на тэрор Чакі, выбары ў той час праводзіліся ўсё-ж крыху інакш, чым у «эпоху сталінскае канстытуцыі». Усе не пазбаўленыя паводля «ленінскае канстытуцыі» права галасаваць на прадвыбарных сходах вызначалі сваіх кандыдатаў і абіралі іх большасьцю галасоў. Зразумела, што гэтае вызначэньне кандыдатаў не абыходзілася без гвалту і ціску з боку тутэйшых партыйных ячэяк і камітэтаў беднаты, але ў час галасаваньня сяляне ўсё роўна галасавалі за сваіх кандыдатаў. Пазьней бальшавікі залатаюць у сваім абіральным статуце гэтую адтуліну, але тады яна яшчэ існавала і сялянства Мсьціслаўшчыны шырака ёю скарысталася.

Сяляне Мсьціслаўшчыны перамаглі ціск з боку камуністых і камбедаўцаў. Пераважная бальшыня абраных імі сябраў першаістых савецкіх установаў складалася з беспартыйных, а ня з камуністых. А пераважная бальшыня з гэтае пераважнае бальшыні зьяўлялася беспартыйнымі па форме і былымі эсэрамі па сутнасьці. Параўнальна нядаўна перад гэтым яны публічна адмовіліся ад сваіх эсэраўскіх поглядаў і таму захаваліся ад тэрору Чакі, але ў душы засталіся эсэрамі — гэта была новая тактыка іхняе нялегальнае партыі. Няма таксама нічога дзіўнага ў тым, што менавіта іх абралі сяляне, бо эсэры бліжэй за ўсіх іншых партыяў стаялі да сялянства — яны зьяўляліся сялянскай партыяй у поўным сэнсе гэтага разуменьня. Гэтыя «беспартыйныя» спачатку апанавалі сельсаветы, волвыканкомы і нарэшце зь іх пачаў камплектавацца павятовы выканком, старшынёй якога стаўся «беспартыйны» эсэр Асмалоўскі. Па сутнасьці гэтае зьяўлялася мірнай дэмакратычнай заваёвай эсэрамі Мсьціслаўля і прыгэтым без усякага парушэньня «ленінскае канстытуцыі». Таму замяшаньне тутэйшых камуністых, а тым больш адказнага за выбары сакратара Павяткома РКП(б) было больш чым зразумелым. Як раз у гэты час і адбылася гутарка па тэлефону паміж сакратарамі Павяткома і Губкома. Калі першы грунтоўна паінфармаваў другога аб выніках выбараў, дык пачуў адказ:

— Шляпа!*) Пусьціў выбары плазам! Абіральны статут ёсьць усяго толькі форма, у якую ўліваецца бальшавіцкая існасьць. Балван! Ты можа цяпер пасьля гэтых выбараў распачнеш выбары да Устаноўчага Сойму? Елуп! А кадэты ў твой выканком ня трапілі? Яшчэ запытваешся, што рабіць? Э-эх, ты рубель без капейкі. Без адкладу арыштаваць увесь прэзыдыюм новага павятовага выканкому, прафільтраваць усе волвыканкомы і сельсаветы, а пасьля гэтага зрабіць перавыбары. Хаця не! Пачакай. Хто ведае каго гэтая стыхія зноў абярэ. Перавыбараў не рабіць, а з абраных цяпер камуністых павятком РКП(б) высоўвае аднаго ў старшыні павятовага выканкому, а ён дабярэ з камуністых і зь беспартыйных бальшавікоў сябраў прэзыдыюму, узгадніўшы кажнага зь іх паасобку з павяткомам РКП(б). Зразумела? За гэтыя выбары я ўклею табе ў партыйную справу суворую вымову з папярэджаньням і сам атрымаю за іх, чуе сэрца вымову ад Цэка партыі. Дурыла!

Новы прэзыдыюм яшчэ прыймаў справы ад старога, калі чакістыя яго арыштавалі і ўвязьнілі ў тутэйшай турме. Адначасна на паседжаньні Павяткому быў высунуты на старшыню Павятвыканкому замест арыштаванага эсэра Асмалоўскага камуністы Юрчанка, які атрымаў у часе выбараў нязначную колькасьць галасоў. На тым-жа паседжаньні былі вылучаныя камуністыя, што накіраваліся ў павет, каб там на мейсцы праверыць склад волвыканкомаў і сельсаветаў. Магчыма, што сакратар Павяткому, які кагадзе страціў ласку партыйнага начальства, быў цяпер задаволены з праробленае ім паводля інструкцыі зьверху работы, але ён усё-ж шмат чаго не прадбачыў. Сялянства тады яшчэ заставалася сялянствам, а не калгасьнікамі, г. зн. паслухмянымі выканаўцамі усіх партыйных і савецкіх дырэктываў.

На другі дзень пасьля арышту абранага выканкому, у Мсьціслаўле, нягледзячы на тое, што дзень гэты ня быў сьвяточным, з самае раніцы зьявіліся групы сялянаў. Паступова павялічваючыся гэтыя групы ператварыліся ў натоўпы. Гэтае павялічэньне рушылася па ўсіх дарогах з бліжэйшых да гораду валасьцей — Падсолтаўскай, Старасельскай, Татаршчынскай, Казімірава-Слабодзкай. Падобна таму, як за тры гады перад гэтым 50 тысяч вялікіх сялянаў ішлі на горад, каб устанавіць праўду, дык цяпер мсьціслаўскія сяляне ішлі на свой горад у пошуках тае-ж праўды. Але калі вялікія сяляне ішлі ўзброеныя вінтоўкамі, сякерамі, косамі і віламі, дык мсьціслаўскія ішлі без усякае зброі. Пасьля таго, як бальшавікі кагадзе патапілі ў крыві, узброены цяжкай марской артылерыяй, Кранштадт, маючы яшчэ пры гэтым у тыле неспакойны Петраград, дык усялякія іншыя ўзброеныя паўстаньні былі загадзя прызначаныя на няўдачу. Гэта ўлічылі кіраўнікі мсьціслаўскае сялянскае дэманстрацыі — эсэры на чале з настаўнікам Цюцянковым. Блізу паўдня сяляне, падыйшоўшы да будынку Павяткому, які ў той час ужо ахоўвалі ўзброеныя чакістыя, пачалі крычаць:

Патрабуем вызваленьня Асмалоўскага!

Патрабуем аднаўленьня абранага намі Выканкому!

Сяляне не спрабавалі ўварвацца ў будынак Павяткому, хаця на іхні крык спачатку ніхто ніяк не рэагаваў. Толькі калі крык стаўся асабліва настойлівым і некалькі чакістых выстралілі ўгору, у вадчыненым вакне Павяткому зьявіўся ягоны сакратар. Ён узьняў руку і закрычаў:

Таварышы!

Заклікаю вас да парадку! Ня слухайце розных недабітых правакатараў. Яны скарыстоўваючы тыя часовыя цяжкасьці, зь якімі змагаецца і перамагае наша савецкая краіна, нацкоўваюць вас супраць вашае-ж работніцка-сялянскае ўлады. Яны спрабуюць затаіць ад вас, або перакруціць апошні гістарычны дэкрэт нашага ўраду аб замене харчразьмеркаваньня харчпадаткам і аб дазволе вольнага гандлю. Мы ўжо амаль перамаглі цяжкасьці і гэты дэкрэт адразу-ж і назаўсёды зьменіць вашае становішча ў лепшы бок. Таварышы! Бальшыня абраных вамі людзей спадманулі ваш давер, як абіральнікаў, бо яны ёсьць вашыя зацятыя ворагі, хаця й замаскаваныя. Менавіта таму яны намі арыштаваныя і ўжо адпраўленыя ў Гомель, дзе іх пакарае рука пралетарскага праўдзівага суду. Іхняе мейсца занялі цяпер годныя сыны народу з асяродзьдзя вамі-ж абраных дэпутатаў. Ідзеце-ж цяпер спакойна да вашых вёсак. Калі счакаўшы гадзіну, хто-небудзь з сялянаў будзе заўважаны ў горадзе, ён будзе арыштаваны і адпаведна пакараны, як завадыяш бунту супраць работніцка-сялянскае ўлады.

Няхай жыве таварыш Ленін!

Ур-р-ра!

Чакістыя, што ўвесь час трымаліся напагатове, не адбіраючы вачэй ад натоўпу, падхапілі — Ура! — сакратара Павяткому, які зноў схаваўся ў будынку. Сяляне маўчалі, але маўчалі гэтак, што чакістым здрадзілі нэрвы і яны заляскалі замкамі вінтовак. Нечакана сяляне заварушыліся і пачалі ўсе разам пакідаць плошчу. Толькі выйшаўшы з гораду, яны пачалі дзяліцца паміж сабой сваймі ўражаньнямі.

Некаторая частка сялянаў выказвала сваю радасьць, даведаўшыся ўпяршыню аб замене харчразьмяркаваньня харчпадактам і вольным гандлям. Аднак пераважная бальшыня тых сялянаў, што ішлі цяпер да сваіх хатаў, не давала веры шчырасьці і сталасьці гэтага дэкрэту. Яны кагадзе ўвачавідкі перакаваліся ў хлусьлівасьці «ленінскае канстытуцыі». Яны і пайшлі назад толькі таму, што абраныя імі ўжо знаходзіліся не ў Мсьціслаўлі, а ў гомельскай чакісцкай катавальні.

Юрчанка старшыняваў у Павятовым Выканкоме вельмі кароткі час. Яго падпільнавалі і забілі «зялёнаармейцы» — партызаны скрозь вядомага на Магілёўшчыне Цёмнага Лесу. Юрчанку вельмі ўрачыста пахавалі ў гарадзкім парку, паставіўшы над магілай помнік. У ягоны гонар перайменавалі Спаскую вуліцу. Ягоны партрэт у вялікай чорнай апраўе аздабляў сабой габінэт усіх ягоных наступнікаў аж да другое сусьветнае вайны. А між тым забойства Юрчанкі зьявілася нічым іншым, як натуральным заканчэньнем мсьціслаўскае сялянскае дэманстрацыі. Прынамсі гэтае забойства, як і дэманстрацыю зусім не прадбачылі ў сваёй гутарцы па тэлефону бальшавіцкія сакратары.

Юрка Віцьбіч.

*) На савецка-блатной мове — разьзява, разьзявака, салапяка.

Набожны бальшавік

Савецкі пасол у Ізраэлі, Павал Іванавіч Ершоў зьяўляецца вельмі набожным чалавекам. Гэта паказвае ён сыстэматычнымі наведзінамі Божай Службы ў расейскай праваслаўнай царкве ў Ерузаліме, у якой прыймае ўдзел таксама ўвесь пэрсанал пасольства.

Факт, што савецкі дыпляматычны прадстаўнік зьяўляецца фанатычным наведвальнікам царквы, ня будучы праз гэта адклiканым із свайго становішча, дае магчымасьць быць пэўным, што гэтак пастпаць загадвае яму Масква. Калі-ж Крэмль дае падобныя інструкцыі, дык робіць гэта выключна з палітычных матываў. Гэтыя матывы выплываюць з асаблівай актыўнасьці г. зв. Расейска-Палестынскага Таварыства. Гэтае Таварыства, якое было заложанае ў царскія часы, і субвэнцыянавалася расейскім урадам, прыдбала за доўгія дзесяцігодзьдзі ў Палестыне вялікую зямельную собскасьць, пабудавала некалькі манастыроў, залажыла рад рэстаранаў і гатэляў для пілігрымаў. Царкоўна-палітычнай мэтай гэтага таварыства было ўзмацненьне расейскага ўплыву на праваслаўную царкву ў Палестыне да такой меры, коб з часам замяніць грэцкага патрыярха ў Палестыне патрыярхам расейскім. Гэтая мэта да першай сусьветнай вайны ня была аднак дасягнутая. Пасьля-ж вайны бальшавікі пытаньнем гэтым наагул ня цікавіліся.

Прайшлі трыццаць тры гады і ў пачатку 1952 году было ў Маскве нанава заложанае «Расейскае Палестынскае Таварыства», пасьля чаго наступіла зьмена ў кіраўніцтве расейскай праваслаўнай царквы ў Палестыне. Новы архімандрыт Палікарп уважаецца за аднаго з найздальнейшых у духоўнай герархіі Савецкага Саюзу. Старанная апека над манахамі й манашкамі ў манастырох Палестыны, аб якіх на працягу дзесяцігодзьдзяў Масква зусім ня рупілася, бясплатныя раздачы рэлігійнае літаратуры, а перадусім нязвычайна прыязныя дачыненьні да ніжэйшых арабскіх духоўнікаў у праваслаўнай царкве служаць для таго, каб уплывы расейскай праваслаўнай царквы на столькі ўзмоцніць і напасьледак асягнуць недасягнутую за царскіх часоў мэту — вырваць палестынскі патрыярхат з рук грэкаў і падпарадкаваць яго Маскве.

Каб дасягнуць гэтую мэту, савецкія дыпляматычныя прадстаўнікі мусяць удаваць набожных і прыкладных наведвальнікаў царквы.

ДА ВЕДАМА ЎСІХ БЕЛАРУСАЎ

Сіламі Згуртаваньня Беларусаў у Монтрэалі праводзіцца выдаваньне беларускіх сцэнічных твораў, якія можна атрымаць, зьвяртаючыся пад наступным адрасам:

V. Zdan, 123 Clermont Ave.
Montreal 14. P. Q. Canada.

Дагэтуль паявіліся ўжо наступныя творы:

1. «Загубленае Жыцьцё» — драма ў трох дзеях Т. Лебяды — цана 50 цэнтаў.
2. «Зьбянтэжаны Саўка» — жарт у адной дзеі Л. Родзевіча — цана 25 цэн.
3. «Беларускі Песеньнік» — 25 песьняў з нотамі для мяшанага хору й солё — цана 50 цэнтаў.

Прыгатаўляюцца да друку яшчэ наступныя выданьні: «Заручыны Паўлінкі», «На вёсцы», «Шчасьлівы Муж», «Конскі партрэт» і «Пасланец».

З мэтаю пашырэньня беларускай мастацкай літаратуры просім нашых суродзічаў прысылаць на ўспомнены адрас іншыя сцэнічныя творы для выданьня іх. Арыгіналы будуць зьвернутыя.

В. Ждан
Старшыня ЗБМ

Другі акт рэвалюцыі на Нілях

Др. **ЯН СТАНКЕВІЧ**
пры ўчасьці
АНТОНА АДАМОВІЧА

Некаторыя групы словаў беларускае мовы

4)

(Працяг)

Нястача, галіта, ганіць, загана, заганіць, ганьба, ганебны, ганьбіць, ганьбаваць.

Калі чагось **не стае** (= м. не хватает, п. brakuje), дык таго **нястача.** АР.; ВОЙШ.; ХАЦЕНЧЫЦЫ ВЯЛ. (= м. недостаток, п. brak). Прыкладам, калі не стае хлеба, дык нястача хлеба. Можа быць нястача еміны наагул, або — яшчэ шырэй — нястача ўсяго матарыяльнага. Дыкжэ нястача ўсяго або шмат чаго матарыяльнага ёсьць нястачаю наагул (= м. недостаток, п. niedostatek) і абазначае стан блізка зьвязаны зь беднасьцяй ды зьяўляецца першай ступеняй таго, чаго апошняй ступеняй ёсьць **галіта** (ПАРХ.; НСЛ. 117) = м. нищета, п. nedza.

Прыклады: **было агульнае вялікае гора і вялікая нястача. 71; думкі пра заклятую нястачу. 149; Усё жыцьцё нястача, гарота.** 347 (Усе тры прыклады із ЗСД).

Бывае такжа нястача чагось не матарыяльнага, абстрактнага: **нястача асьветы, нястача волі, розуму.**

«Недахоп» ёсьць маскалізм, бо гэты непатрэбны нэалягізм утвораны паводля м. «недостаток».

Што можна ці трэба **ганіць** (= м. «порицать, хулить»), тое ёсьць **загана** (= м. недостаток, п. wada). Гэтак заганаю ёсьць ленасьць, неакуратнасьць. Баязьлівасьць таксама загана чалавека, асабліва жаўнера. Заганаю гаворкі можа быць шапятлявасьць, загіклівасьць. Заганаю еміны можа быць нястача ў ёй вітамінаў, тукаў, бялку. Усялякая нястача ёсьць заганаю, але гэта ня значыць, што замест «нястача» можна сказаць «загана».

Прыклады: **Хлапец ніякай заганы ня мае.** НСЛ. 163; **Работа без заганы.** Тм. Каб яна, дзяўчына гэтая самая, ды без заганы. ЛНЧ. 23. Часіной плача няма ведама чаму — то ўжо загана. АНТ. 100.

Заганіць, заганеваць — закідаць камусь ці чамусь загану, знаходзіць загану. **Заганююць, заганілі работу.** НСЛ. 164.

Заганены — запсаваны дзеля заганы. **Панька заганена, ня чыстая.** Тм.

Заганны — із заганаю. **Тавар не заганны.** Тм.; **Заганная работа.** Тм.

Беззаганны — без заганы (= м. безупречный, п. nienaganny).

Заганлівы — 1. склонны знаходзіць у іншых загану. **Ня будзь заганліў.** НСЛ. 164. 2. маючы заганы. **Заганлівы тавар.** Тм.

Ганка — срогае зганеньне за што колечы (= м. строгий выговор, взыскание, п. nagana). **Добрую дастаў ганку ад пана.** НСЛ. 109; **Бяз ганкі ня будзець за тое, што забавіўся.** Тм.

Ганьба. РАДАШКАВІЧЫ, ХАЦЕНЧЫЦЫ ВЯЛ.; АР.; ВОЙШ.; НСЛ. 109. Ганьбаю ёсьць нягодны (вельмі благі) з маральнага гледзішча ўчынак (= м. позор, п. hańba, як паказуе «h», зь беларускае мовы). Гэтак зрада свайго народу ёсьць вялікай ганьбаю.

Ганебны — нягодны (вельмі благі) ўчынак злучаны з ганьбаю, значыцца нягодны з гледзішча маральнага. Тое самае значаньне мае прыслоўе **ганебне. Ганебны твой учынак.** НСЛ. 109.

Але **ганьба фізычная** — гэта што іншае (= м. порок, увечье, п. wada fizyczna, ułomność, feler). Фізычнаю ганьбаю ёсьць тое ці іншае калецтва. Прыклады: **Дзяцюк ня мае ніякае ганьбы, чаму-ж бы яго ня ўзялі ў маскалі?** АР.; ВОЙШ.; РАДАШКАВІЧЫ; **У каня няма ганьбы.** Тм.

Ган — тое самое, што «ганьба» у значэньні фізычным. **Ніякага гану няма гэтаму каню.** НСЛ. 109.

Ганьбіць, зганьбіць — прычыняць, прычыніць камусь ганьбу (= м. позорить, опозорить). **Ганьбіцца** — ганьбіць сябе (= м. позориться). **Работа нікога ня ганьбіць.** ВК. (ЛБ); **За што ты мяне ганьбіш, зганіў перад людзьмі?** НСЛ. 109; **Ты зусім зганьбіў маю славу.** Тм.

Паганьбіць — м. посрамить. **Кафіраў** (нявернікаў, слова арабскае — Я. Ст.) **усіх паганьбіш.** Аль кітаб 89.

Ганьбаваць, -ую, зганьбаваць, -ую (СУХАВОЛЯ, НОВЫ ДВОР СК.; РАДАШКАІЧЫ; АР.; ВОЙШ.; СМАРГОНІ) — знаходзіць, знайсьці ў кім ганьбу (ганьбу ў значэньні фізычным) або загану, хоць-бы аб'ектыўна ніякае ганьбы ня было, і з гэтае прычыны паставіцца ад'емна, адкінуць. Прыклады: **Яму сваталі, сваталі дзяўчыну, а ён зганьбаваў.** СУХАВОЛЯ; АР. і інш. **Як Бог ёсьць Богам, не ганьбуй убогім.** ВК (ЛБ); **Зганьбаваў майго каня, ня хоча купіць.** АР.; **Зганьбаваў кужаль.** НОВЫ ДВОР, СК.

Даваць, даць ганьбу (АР.; РАДАШКАВІЧЫ) — ганьбаваць, зганьбаваць. **Ганьбу даць.** ВК (ЛБ 266).

Пара.

Найпярвей трэба адрозьніць слова «пáра» й «пара́».

Пáра (з націскам на **па)** ужываецца: першае ў такіх прыпадках, як, прыкладам, **пара йдзе з гаршка, з вару.** У прыведзеным і падобных прыкладах «пара» адказуе м. «пар».

Другое зусім іншае паходжаньнем і значэньнем слова «пара» з тым самым націскам у такіх прыкладах, як **пара рукавіцаў, шкарпэткаў, пара гусей** і пад. Тут «пара» — м. пара. Але **міністэрская пара была на прыйме** — значыць міністар із сваёй жонкаю быў на прыйме, памаскоўску перадаецца словам «чета».

А **пара́** (з націскам на канцавым **а**) ужываецца ў дачыненьні да часу. Гэтак кажацца **«пара дамоў, пара жаць, пара вучыцца, пара супачыць»** і пад. **Будзе парой** — знача «досыць часу», «нама чаго сьпяшацца».

Дзень і ноч — пара (= м. сутки, п. doba). Пркл.: **Ужо дзьве пары як скачуць.** ВОЙШ. Далей кажацца **пара году** (м. время года). **Год дзеліцца на чатыры пары:** вясну, лета, восень і зіму. «Пара» ўжываецца таксама ў значаньні часьці пэрыяду або проста пэрыяду **(пара нацыянальнага адраджэньня, пара заняпаду).**

Пераймаць, пераняць, пярэймы; сустракаць, сустрэць, сустрэча, спатыкаць, спаткаць, спатканьне.

Пераймаць, пераняць, пярэймы ўжываюцца, калі штось перахоплюем, заграджаем сабою камусь дарогу. Прыкладам, адзін кідае снапы на тарпу, а другі, стоячы на тарпе, іх пераймае. Ужываецца, калі заходзяць каму наперад з мэтаю ня пусьціць яго далей. Гэтак, пастух пераймае жывёлу йдучую ў шкоду. Гэтак-жа пераймаюць, прыкладам, уцеклага каня, за што дастаюць надгароду — **пераймо.**

Таксама пераймаюць, **ідуць на пярэймы** (= м. на встречу) чалавеку, хочучы яго прывітаць, аказаць яму тэтым сваю пашану да яго. **«На пярэймы»** значыць яшчэ тое, што м. «наперерез».

Сустракаць, сустрэць, сустрэча і **спатыкаць, спаткаць, спатканьне** маюць аднолькавае значэньне і ўжываюцца тады, калі ніводнага зь менаваных мамэнтаў нямашака.

Прыяць, спагадаць, зычыць, жадаць.

Ёсьць гэткія беларускія словы: спагада, спагадны, спагаднасьць, спагадаць, спагадлівы, спагадлівасьць, спагаднік, спагадніца.

Аднолькавага із «спагада, спагадны, спагадаць» значаньня ёсьць словы «спачуцьцё, спачуваючы, спачуваць». **Гэтак,** прыкл., можна спагадаць або **спачуваць**

Як савецкі консуль у Аргентыне ліквідаваў беларускую арганізацыю

(Ад собскага карэспандэнта з Аргентыны)

Другая з чаргі беларуская арганізацыя ў Аргентыне пад назвай «Бібліятэка імя Івана Луцкевіча» паўстала ў студзені 1937 году ў Буэнос Айрэс. Гэтая арганізацыя свайго часу ўзапраўды праводзіла грамадзка-нацыянальную дзейнасьць сярод беларускай эміграцыі ў Аргентыне, бо да яе належылі ведамыя беларускія патрыёты, якія палажылі падваліны пад пазьнейшую Фэдэрацыю Беларускіх Арганізацыяў у Аргентыне, якая была паўстала ў травені 1939 году.

Беларускае грамадзкае жыцьцё ішло нармальным шляхам аж да часу прыезду, перш у Уругвай, а пазьней у 1946 годзе у Аргентыну савецкага прадстаўніцтва. Пачынаючы з 1945 году ўраднікі кансуляту ў Уругваю, а пазьней у Аргентыне пачалі нахабна ў мешвацца ў грамадзкае жыцьцё беларусаў. Спачатку падаслалі сваіх агентаў, — зь іх найбольш ведамы Трафім Лашук і іншыя — якія падабралі сярод сяброў арганізацыяў бальшавіцкіх падхалімаў тыпу Карчыка ў Бэрысо й Цыбуця ў Сан Марціно, распачалі надаваць русыфікацыйна-бальшавіцкі кірунак арганізацыйнаму жыцьцю.

І так разам зь Беларускай Фэдэрацыяй, яны ўцягнулі й Бібліятэку імя Івана Луцкевіча ў Славянскі Саюз, створаны савецкімі агентамі, каб, пад прыкрыцьцём панславізму, пашыраць расейскі імпэрыялізм, бо гэтым-жа Саюзам і кіраваў былі палкоўнік белагвардзеец П. Шастакоўскій з другімі, якія стараліся выслужыць сабе «прабачэньне» ў «бацькі» Сталіна на паварот «на родину».

На трэйцім, а фактычна на дзевятым Кангрэсе Беларускіх Арганізацыяў, які адбываўся 18 й 19 верасьня 1948 году, Бібліятэка імя Івана Луцкевіча была выключаная з Фэдэрацыі, а тым самым аўтаматычна із Славянскага Саюзу, за тое, што дэлегаты Бібліятэкі супрацівіліся называць гэты Кангрэс «трэйцім», бо ўзапраўднасьці быў ён дзевятым, лічачы ад 1939 году, калі паўстала Фэдэрацыя. Ім было шкода аднэй рэзалюцыяй Кангрэсу, на якім быў прысутны й савецкі прадстаўнік Сергеев, перачыркнуць усю іхную працу й дасягненьні на працягу некалькіх папярэдніх год дзеля таго толькі, што ня былі тады «запраўднымі» савецкімі.

Невядома дакуль заехала-б савецкае ўмешваньне ў грамадзкае жыцьцё нашае эміграцы, каб ня быў разьвязаны аргентынскімі ўладамі Славянскі Саюз у травені 1949, што наступіла пасьля развалу Ўсеславянскага Кангрэсу, на які прыбылі навет дэлегаты з Масквы, у выніку выкліканай завірухі «цітаўцамі» супраць «сталінцаў» 23, 24 і 25 сакавіка 1949 году.

З разьвязаньнем Славянскага Саюзу былі таксама разьвязаныя і ўсе арганізацыі, якія да яго належалі, а таксама закрытыя ўсе газэты, выдаваныя расейскімі камуністымі. Але пад гэты дэкрэт не падпала Бібліятэка імя Івана Луцкевіча, бо яна-ж была выключана з Славянскага Саюзу шэсьць месяцаў перад гэтым за непадпарадкаваньне савецкім дырэктывам.

Бібліятэка імя Івана Луцкевіча й надалей прадаўжала сваю дзейнасьць і, хаця яна вяла прабальшавіцкую работу, але й гэта савецкаму консулю не спадабалася. Ён ня мог мецьдаверу да тых, якія ўжо раз супрацівіліся ягоным загадам. Дык пастанавіў яе зьліквідаваць. Пры праводжаньні ліквідацыі савецкі консуль спаткаўся із здаровым беларускім супрацівам, якім кіраваў Мікалай Жданеня з Бэрысо і Я. Пятрушак з Буэнос Айрэс. Яны гаварылі: «Усё разумеем, але каб савецкі консуль намагаўся разьвязаць арганізацыю й расьцягваць грамадзкае дабро, дык гэтага зусім не разумеем. Калі-б гэта рабілі аргентынскія ўлады, капіталістыя, дык было-б лягчэй на гэта глядзець».

Бачачы, што да ліквідацыі нармальным спосабам ня дойдзе, савецкія прадстаўнікі пайшлі на іншы шлях. Савецкі кансулят піша ліст у гішпанскай мове й падкладае яго сп. Мікалаю Жданеню, у якім гаворыцца, што «калі не перастанеце дзейнічаць супраць ліквідацыі Бібліятэкі, дык будзеце простым спосабам зьліквідаваныя» (!). Па атрыманьні ліста, сп. Жданеня, доўга не чакаючы, пайшоў у паліцыю й там прадставіў усю справу. У паліцыі яму заявілі, што надалей можа рабіць, што ён хоча, але на падставе гэтага ліста й замэльдаваньня мае права ўжыць у собскай абароне ўсякай зброі. Даведаўшыся пра гэта, савецкі падхалім Карчык усё данёс консулю, які выклікаў сп. Жданеню й пачаў яму гразіць усімі спосабамі, якіх ужываюць на бацькаўшчыне энкавэдзістыя. Ён заявіў, што напіша аб гэтым у Маскву. Аднак сп. Жданеня гэтага не спалохаўся й даў яму адказ такі, што консулю аж пена выступіла на губы.

Гэта ня ёсьць адзіным выпадкам, а, як нам ведама, ужо трэці падобны выпадак. Адзін быў тады, як быў памешчаны ў канцы мінулага году ў «Бацькаўшчыне» гістарычны артыкул з жыцьця беларускай эміграцыі ў Аргентыне. Тады таксама консуль заклікаў да сябе аднаго дзеяча із старой эміграцыі й пачаў рабіць яму выгавар, чаму ён падаў дадзеныя адносна ўмешваньня савецкага консуля ў грамадзкае жыцьцё эміграцыі й г. п. Ён цьвердзіў, што гэта ёсьць проціў улады Савецкага Саюзу й партыі бальшавікоў. Гэты чалавек, які ні аб чым ня ведаў, адказаў, што ёсьць людзі, якія лепш аб гэтым знаюць за яго, а пры гэтым — што кансулят ня мае ніякага права ў такі спосаб зьвяртацца да грамадзяніна, які пражывае ў вольнай краіне, і запалохваць, што ён напішу Бэрыі. Забраўся й выйшаў.

З гэтага відаць, што не памагае прапаганда, якую саветчыкі сыстэматычна праводзяць, выдаючы камуністычныя газэты ў Аргентыне ў пяці мовах, выплачваючы на кажны нумар па 2.000 пэзаў, ні грошы, якія плацяць сваім агентам і даношчыкам, — цяжка ўва ўсіх забіць нацыянальную сьведамасьць. Мы верым, што раней ці пазьней абудзіцца беларускае нацыянальнае сумленьне сярод старой беларускай эміграцыі ў Аргентыне, што эміграцыя гэтая дасьць належны адпор усім камуністычным агентам, як і афіцыяльнаму прадстаўніку бальшавіцкай турмы народаў — савецкаму консулю ў Аргентыне.

К. Мацкевіч

З нашай працы у Аўстраліі

(Ад собскага карэспандэнта з Аўстраліі)

Гэтымі днямі надыйшоў у Згуртаваньне Беларусаў у Вікторыі спэцыяльны дыплём Міністэрства Іміграцыі за наш удзел у Аб'езднай Выстаўцы Рукадзельля й Мастацтва, што трывала амаль увесь мінулы год у Аўстраліі. Аб выстаўцы былі больш ці менш правільныя зацемкі ў беларускай прэсе, а так-жа прыязныя водклікі й фотоздымкі ў прэсе аўстралійскай. Гэты дыплём зьяўляецца для Аб'еднаньня Беларусаў у Новай Паўдзённай Валіі й б. Беларускага Клюбу ў Мэльбурне — арганізатараў беларускага аддзелу выстаўкі — ня толькі прызнаньнем іхных стараньняў і ўложанай у выстаўцы працы, але й заахвочаньнем да далейшых выступленьняў ува ўсіх міжнацыянальных імпрэзах Аўстраліі. Дыплём гэты зьяўляецца падзякай для ўсіх тых, хто тым ці іншым спосабам прычыніўся да гэтай справы.

Бяручы ўдзел у падобных імпрэзах мы ня толькі паказваем тую ці іншую галіну нашае культуры, але й маем нагоду шырака інфармаваць аўстралійскі народ аб нашай далёкай паняволенай Бацькаўшчыне, аб ейным народзе, што ў цяжкіх абставінах доўгалетняга паняволеньня патрапіў тварыць высока мастацкія рэчы. Такім спосабам мы спрычыняемся ня толькі да азнаямленьня чужынцаў з нашай Бацькаўшчынай, але й для здабыцьця іхнай сымпатыі, што ў будучыні, пасьля развалу Сталінскай турмы народаў, можа мець вялікае для нас значэньне.

Пры гэтай нагодзе нельга ня ўспомніць аб тых цяжкасьцях, зь якімі арганізатары беларускага аддзелу выстаўкі ўпяршыню тут спаткаліся. Былі спробы нашых «прыязных» суседзяў лічыць наш аддзел за расейскі, і толькі стойкая пазыцыя прадстаўнікоў Аб'еднаньня Беларусаў у Новай Паўдзённай Валіі й б. Беларускага Клюбу ў Мэльбурне ды прыхільнасьць іміграцыйных уладаў дазволілі назваць наш аддзел ягоным собскім беларускім іменем.

А. Маханеўскі

РЭВІЗЫЯ ІМІГРАЦЫЙНАЙ ПАЛІТЫКІ ЗША

Прэзыдэнт Труман паклікаў 4 верасьня спэцыяльную камісыю ў складзе 7 асоб, заданьнем якой зьяўляецца праверка дасюлешняй іміграцыйнай палітыкі ЗША. У сваім высьненьні прэзыдэнт Труман войстра скрытыкаваў амэрыканскі кангрэс за новы іміграцыйны закон Мэк Кэрана, які быў прыняты супраць вэта прэзыдэнта. Новая камісыя пад кіраўніцтвам Пэрльмана мае да 1 студзеня 1953 году прадставіць свае папраўкі да існуючага іміграцыйнага закону.

Усім нашым прадстаўніцтвам і чытачом за акіянам

Да гэтага часу «Бацькаўшчына» рассылалася ў заакіянскія краіны часткава звычайнай, а часткава лётніцкай поштай для тых падпішчыкаў, што мелі аплачваць апрача намінальнай вартасьці газэты, таксама і лётніцкую перасылку. Практыка, на жаль, паказала, што многія з тых, што атрымлівалі газэту лётніцкай поштай, асабліва ў ЗША, зусім не аплачвалі на адрас нашых прадстаўніцтваў лётніцкай перасылкі. «Бацькаўшчына» знаходзіцца ў цяжкім матарыяльным палажэньні й далей ня можа гэтага талераваць.

Таму, каб мець непасрэдны кантроль над аплатай, пачынаючы ад кастрычніка «Бацькаўшчына» будзе высылацца лётніцкай поштай не за пасярэдніцтвам нашых Прадстаўніцтваў, але непасрэдна падпішчыкам, якія згары аплацяць падпіску ўключна із вартасьцю газэты ў вышыні 30 амэрыканскіх цэнтаў (або іхную раўнавартасьць у іншай валюце) за адзін эгзэмпляр на адрас нашага Фінансавага Прадстаўніка ў Бэльгіі. За падвойныя нумары газэты аплата вызначаецца таксама падвойная, г. зн. 60 цэнтаў за эгзэмпляр.

У сувязі з гэтым просім усіх нашых Прадстаўнікоў прыслаць нам найпазьней да 1 кастрычніка адрасы тых падпішчыкаў, што атрымліваюць газэту лётніцкай поштай, і тэрміны падпіскі, якія на іх рукі ўжо аплацілі гэтую падпіску, бо ў праціўным выпадку й ім будзе спыненая высылка газэты.

Сталыя супрацоўнікі «Бацькаўшчыны» могуць і надалей атрымліваць газэту задарма.

Тыя-ж падпішчыкі, што атрымліваюць газэту звычайнай поштай, будуць і надалей яе атрымліваць за пасярэдніцтвам нашых Прадстаўніцтваў, як і дагэтуль.

Выдавецтва «Бацькаўшчыны»

ЗАКЛІКАЕМ ІНШЫХ ЗРАБІЦЬ ТОЕ САМАЕ

Цэнтральны Каардынацыйны Камітэт Беларускіх Арганізацыяў у Аўстраліі выпісвае для сваіх сяброў 200 найграных грамафонных плітак зь беларускімі песьнямі. Няхай на чужыне нашыя дарагія песьні весяляць сэрцы нашых суродзічаў.

Цэнтральны Каардынацыйны Камітэт Беларускіх Арганізацыяў у Аўстраліі.

Ганна Паўкэр пазбаўленая апошняга становішча. Ганна Паўкэр, яшчэ нядаўна наймагутнейшая жаншчына ў камуністычных краінах, а якая цяпер папала ў вялікую няласку, была пазбаўленая гэтымі днямі свайго апошняга становішча. Як паведаміла радыё з Букарэшту, яна цяпер «адкліканая із становішча заступніка старшыні рады міністраў».

Новы праект у справе вымены ваеннапалонных. Мэксык прадставіў у Задзіночаныя Нацыі новы праект вымены ваеннапалонных у Карэі, спадзяючыся, што ён паможа скрануць зь мёртвага пункту перамовы ў Панмунджон аб перамір'і. Мэксык прапануе безадкладна вымяніць тых ваеннапалонных, якія хочаць дабравольна вярнуцца ў сваю бацькаўшчыну. Усе-ж астальныя, што не жадаюць быць рэпатрыяванымі, — згодна гэтага праекту, атрымаюць права выэміграваньня ў розныя краіны ЗН.

УВАГА! УВАГА!

Выйшла з друку й ужо прадаецца паэма Якуба КОЛАСА „Новая Зямля“

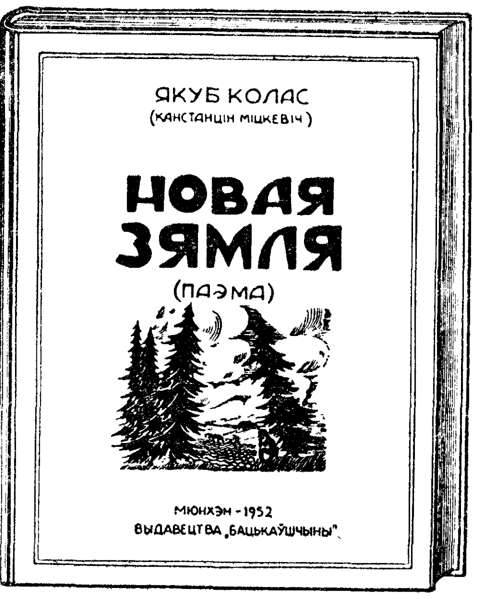

ЗЬМЕНЕНА ЦАНА КНІЖКІ

У сувязі з тым, што друк і брашуроўка «Новай Зямлі» каштавалі трохі танай, чымсьці мы раней аблічалі, **канчальныя цэны за «НОВУЮ ЗЯМЛЮ» для паасобных краінаў наступныя:**

1. У ЗША — 3 даляры,
2. У Канадзе — 3 даляры,
3. У Аўстраліі — 15 шылінгаў,
4. У Аргентыне — 15 пэзо,
5. У Ангельшчыне — 10 шылінгаў,
6. У Францыі — 400 франкаў,
7. У Бэльгіі — 150 франкаў,
8. У Нямеччыне — 10 марак,
9. Для безработных беларусаў Нямеччыны — 2 маркі.
10. У іншых краінах раўнавартасьць 3 амэрыканскіх даляраў.

Перасылка аплачваецца дадаткова.

Выпісваць у Нямеччыне трэба з Адміністрацыі «Бацькаўшчыны», а ўва ўсіх іншых краінах паводля наступнага адрасу:

Paul Urban, 19, Place Hoover,
Louvain, Belgique.

Кніжка на павер ня высылаецца.

Беларусам з паза Нямеччыны радзім, дзеля тэхнічнага ўспраўненьня, найлепш выпісваць «НОВУЮ ЗЯМЛЮ» цераз Прадстаўніцтвы «Бацькаўшчыны» ў дадзенай краіне, перасылаючы на іх належнасьць. Прадстаўніцтвы-ж з свайго боку атрымаюць адпаведную кольkасьць эгзэмпляраў кніжкі пасьля надасланьня ўсей належнасьці на адрас нашага фінансавага прадстаўніка ў Бэльгіі.

«НОВАЯ ЗЯМЛЯ» — гэта адзін з найвыдатнейшых твораў беларускае літаратуры й яна павінна быць настольнай кнігай кажнага беларуса.

Кніжка надрукаваная на добрай паперы, з прыгожай вокладкай і абыймае 249 · XVI балонаў.

Прадстаўніцтвы „Бацькаўшчыны“

ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ:

1. **У Бэльгіі:**
Mr. Karas Leonid, 19, Place Hoover,
Louvain, Belgique.
2. **У Ангельшчыне:**
The Whiteruthenian Editorial Foundation
52, Penn Road, London, N. 7. England.
3. **У Францыі:**
Mr. Symaniec Vladimir, 15, rue du Ltn.
Boncour, Neuilly s/Seine, France.
4. **У ЗША:**
Mr. B. Danilovich,
222 Suydam St. New Brunswick, N. J. U.S.A.
5. **У Канадзе:**
Mr. Joseph Cory, 270 Clinton Str.
Toronto, Ont., Canada.
6. **У Аргентыне:**
Asociacion Bielorusa en la Argentina
calle Coronel Sayos 2981, 4 de Junio
prov. Buenos Aires. Argentina.
7. **У Аўстраліі:**
Mr. Jackievic Donat, 60 Fisher Street
East Brisbane, Q-ld, Australia.
8. **У Вэнэцуэлі:**
Dudzickj Vladimir, Crucesita a San Miquel·74, Caracas, Venezuela.
9. **У Новай Зэляндыі:**
Mr. Karanieuski Marian,
R. N. Z. A. F. Station
Taieri. Otago. New Zeeland.

ЦАНА «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ

1. ЗША	15 цэнтаў
2. Канада	15 цэнтаў
3. Вялікабрытанія	1 шылінг
4. Францыя	40 франкаў
5. Аўстралія	1 шылінг
6. Аргентына	2 пэзо.
7. Бэльгія	5 франкаў

Ува ўсіх іншых краінах раўнавартасьць 15 цэнтаў ЗША за 1 эгзэмпляр.

чалавеку ў бядзе, горы й іншым няшчасьці.

Накшае значаньне мае слова **прыяць** (= м. благоприятствовать, п. sprzyjać). Прыяць можна як у бядзе, так і ў шчасьці — заўсёды. Мае ўжывацца **прыяць** (бяз **с**), а ня «спрыяць».

Прыклады: **Праведныя радзіцелькі, прыяйце, хлеба — солі засылайце і нас не забывайцеся.** ЛЮБАВІЧЫ (РОМ. VIII 527). **Свой свайму балей прыяе, чымся чужому.** НСЛ.; ВАЛОЖЫНА; СЬП. **Папрыялі жнейкі, дык і дажалі,** НСЛ. **Прыяньня ані каліва ў вас няма.** НСЛ.

Ізноў накшае значаньне словаў **«зычыць, зычэньне, узычыць, зычлівы, зычлівасьць»** і **«жадаць, жаданьне, жаданы».** Можна зычыць або жадаць чалавеку ўдачы, шчасьця.

Сенажаць, пожня, луг, лука, поплаў.

Сенажаць або **санажаць,** зьм. **сенажатка, санажатка** абазначае зямлю, што пакрываецца травою, каторую з году ў год косяць на сена. **Пожня** мае тое самае значаньне, што сенажаць. Як правінцыялізм, «пожня» значыць яшчэ «поле па зжатым збожжы», іржышча. Мокрая сенажаць будзе **луг,** зьм. **лужок** і няма дзіва, бо «луг» таго самага караня, што й «лужа».

Сенажаць у форме лука (балей меней) завецца **лука.** Гэткія сенажаці нярэдка бываюць ля ракі. Сенажаць ля рэчных мэандраў завецца **залука** (п. łąka), БАРН. Прыклды: **Сенажатку сваю запрадаў.** НСЛ. 630; **Куплю табе хатку, яшчэ сенажатку.** Тм.

Ці ўсе лугі пакошаны,
Ці ўсе сенажаці?
Пытаецца сын у маці,
Каторую браці.

(З нар. песьні).

Сюды лугі, туды лугі —
Недзе каню напіціся.
У мяне маладое роду многа,
Да к некаму прыхіліціся.

(З нар. песьні).

Прыметнік ад «сенажаць» — **сенажатны** (= м. луговой, сенокосный).

Сенажатка сустракаецца ў вадным смаленскім дакумэнце ўжо ў XIII в.

Санажаць (з аьцвярдзелым **с**) сустракаецца ў памятках ужо ў XV в., а ў цяперашняй мове народнай ужываецца між іншым у ВАЛ.; АШ. і Л.

Слова «пожня» запісана ў Дз. ля Мосара й Глыбокага, у Будзе Вял. і ў Леплю. Зь літаратуры прывядзём прыклады з ЛНЧ: **Мой парабак мо' ўжо пожню скасіў.** 17; **Дый пожанька ў мяне, ат, пуп прыкрыць камарыны, — і ўзяў-бы касу ды суседу ногі падрэжаш.** 8.

«Лука» (з націскам на **а**) запісана ля Сожа, Дняпра, Нёмна і ў АШ.

Лукавіна — излучина. НСЛ. 272. **Дарога лукавінаю йдзець.** Тм.

«Поплаў» значыць тое, што м. «заливной луг»; поплаў запісаны між іншага і ў IГ.

Судзьдзё, суднік; снасьць; снадзіва, снадзь, снадзіўнік, снаднік; скрыня, струмэнт, вупраж.

Судзьдзё, родны склон **судзьдзя,** прадметнік зборны (адзіночны — **судзіна**) — гэта місы, талеркі, шкланкі, сподкі, гаршкі, жбаны, вёдры, цэбры, ражкі, ночвы і да г. п. Белр. «судзьдзё» адказуе м. «посуда», п. naczynie.

Суднік — гэта шафа, у каторую ставяць судзьдзё (= м. буфет, п. kredens).

Снасьць — гэта калёсы, каламажка, драбіна, панарад, сані, плуг, барана і да г. п. Прыклад: **Хто едзе на снасьці, а хто на шчасьці.**

Шыла, малаток, абцугі, ножніцы, нож, сякера, піла і да г. п. гэта ўсё **снадзіва** (снадзіва яно — ніякага роду). Замест «снадзіва» ўжываецца яшчэ **снадзь.**

Кажны майстра або майстроўка мае сваё снадзіва або сваю снадзь. Гэткім парадкам ёсьць снадзіва сталярскае, сьлёсарскае, кравецкае, шавецкае і г. д.

Выглядае, што розьніца між снасьцяй з аднаго боку, а снадзівам або снадзьдзю, з другога, — у велічыні. Гэтак серп — снадзіва або снадзь, але машына жаць (жачка) — снасьць, цэп — снадзь або снадзіва, але малатарня — снасьць.

Вельмі часта ў снасьці ёсьць сваё снадзіва. Гэтак, плуг — снасьць, але сашнік (нарог) у плузе — снадзіва; сячкарня — снасьць, але нож у сячкарні — снадзіва; малатарня — снасьць, але цапы ў малатарні — снадзівы; калёсы — снасьць, але шворан у калёсах — снадзіва.

Снасьць адказуе 1. м. орудие, п. narzędzie. Земледельческие, сельскохозяйственные орудия, narzedzie rolnicze — земляробская, ралейная снасьць; 2. мертвый инвентарь, inwentarz martwy. **Снадзіва** й **снадзь** адказуе 1. м. инструмент, п. narzedzie (столярские инструменты, narzedzia stolarskie; 2. принадлежности, przybory (письменные принадлежности, przybory piśmienne).

Снадзь запісана ў ВЯЛ.; Н. і МН. Прыклады: **Бяз снадзі й вошы не заб'еш.** ВЯЛ.; **Кавальская снадзь.** ВЯЛ.

Снадзіва запісана ў БР.; ВАЛ. і СК. Прыклады: **Шавец забраў свае снадзівы й пайшоў.** СУХАВОЛЯ, СК.; **Благія снадзівы ў сасе. Тм.**

Назоў месца складу ў беларускай мове творыцца звычайна суфіксам **-нік:** суднік, качарэжнік, дрывотнік, сьметнік, каласьнік. Дык склад снадзіваў або снадзяў будзе **снадзіўнік** або **снаднік.** Як розныя ёсьць снадзівы — снадзі, таксама розныя будуць снадзіўнікі — снаднікі: сталярскі, сьлёсарскі, такарскі, малярскі снадзіўнік або снаднік. Словы азначаючыя, які снаднік («сталярскі» і пад.), будуць дадавацца толькі тады, калі бязь іх ня будзе зразумела, аб якім снадніку гутарка, а звычайна будзе казацца толькі снадзіўнік або снаднік. Вучаніцкі снадзіўнік або снаднік мае свой адумысловы назоў — **«пярэчнік»** (= м. пенал). БУДА, ВЯЛ. Вучаньнік у пярэчнік палажыць пяро, асадку, алавік, астрылца і інш.

Скрыня. АР.; НСЛ. 588, зьм. **скрынька,** АР., **скрыначка,** Тм. або **скрынка** й **скрынечка.** НСЛ. 588 адказуюць м. ящик і сундук. У значаньні апошняга, а такжа п. waliza, ужываецца яшчэ **кухрык** (з усходняга Палесься падае Машынскі ў сваей працы), значыцца малы **кухар** (куфар). Прыклады з НСЛ. 588: **У нашай пані поўная скрыня палатна, адзежы; Скрынька аббітая бляхаю.**

Скрынька ў якой-колечы скрыні (у шафе, кухры, кухрыку і інш.) завецца **прыскрынак.** АР., **прыскрыначак. Выймае з прыскрынку акраец хлеба.** ЛНЧ 32; **Грошы ў прыскрынку, у прыскрыначку ляжаць.** НСЛ. 510.

Прыскрынак у стале завецца **прыстолак.** АР. (= п. szuflada).

Сутнік — 1. кош ізь вечкам. АР.; с. Чухны, Крэўскае в. АШ.; 2. м. сундук.

Струмэнт, мн. л. струмэнты бываюць толькі музычныя. Дуда, іскрыпка, цымбалы, гармонік і пад. — гэта струмэнты.

Вупраж. Лейцы, вобраць, хамут, супонь, набедрыкі, падпінак, падсядзёлак і пад., — гэта вупраж.

(Заканчэньне будзе.)